„Unicul dor al vieţii mele este să-mi văd naţiunea fericită" (AVRAM IANCU)

Numărul 7, 1997

IANCULE MARE

Publicaţie editată de Societatea „AVRAM IANCU" din România

Societatea „Avram Iancu" la cinci ani de activitate

În data de 25 februarie 1992, la Clubul Casei Universitarilor din Cluj-Napoca se adunau, la convocarea lui Ioan Teodor Stan, un număr de 20 de suflete. A urmat adunarea de la Cluj-Napoca din 4 aprilie 1992, când 406 delegaţi ai moţilor, din 63 de localităţi, au aprobat statutul şi programul Societăţii şi au ales primul consiliu de conducere... Aşa a fost începutul...

În cei cinci ani de la înfiinţare, am desfăşurat cu toţii o activitate organizatorică fără precedent, în primul rând de înscriere a zeci de mii de membri în rândurile Societăţii. Membrii noştri sunt organizaţi până în prezent într-un număr de 33 de filiale, în toată Transilvania şi în Municipiul Bucureşti, în 21 de subfiliale în localităţi preponderent cu populaţie moţească, Societatea fiind condusă de Consiliul Naţional, între sesiunile Reuniunii Naţionale a Moţilor, şi de către Biroul Executiv, cu 17 vicepreşedinţi, un secretar general şi preşedintele Societăţii. De mare răsunet a fost constituirea de filiale peste hotare, în Elveţia şi Iugoslavia, urmând şi altele în Canada, SUA, Germania, Franţa, Suedia, Italia, pentru a menţine legături strânse între românii de acasă şi cei din diaspora.

Au fost organizate în Societatea noastră zeci de simpozioane, atât cu ocazia inaugurării fiecărei filiale, cât şi cu alte prilejuri, ocazie cu care oameni de înaltă ţinută ştiinţifică au evidenţiat faptele eroilor noştri naţionali şi martiri, ideile şi jertfa acestora, dar şi alte aspecte, ca aniversări ale unor date semnificative din istoria noastră milenară, bătălii, izbânzi, cu care se mândreşte poporul român.

Unul dintre obiectivele principale ale Societăţii a fost ridicarea Statuii eroului moţilor Avram Iancu în centrul municipiului Cluj-Napoca. După nereuşitele de la finele secolului al XIX-lea, iată că gruparea moţilor din Societatea „Avram Iancu" reuşeşte să înalţe o grandioasă statuie, de peste 26 de metri, într-un spaţiu de înaltă trăire şi simţire românească, între Catedrala Ortodoxă Română, Teatrul Naţional, Eminescu, Blaga.

Monumente - busturi şi plăci au mai fost ridicate în alte oraşe ale Transilvaniei la Oradea, Bistriţa, la Carei, la Vulcan şi Brad, la Braşov, la Aiud, Câmpeni, Iara, la Zlatna, pe lângă cele de la Braşov, Târgu-Mureş, Arad, Timişoara, Hunedoara, Aiud, Bucureşti, Blaj, Vidra de Sus, Someşul Rece, Huedin etc.

Numeroase monumente, plăci comemorative, obeliscuri au fost ridicate în ultimii ani, pe lângă cele existente deja, în memoria românilor căzuţi în războaiele cu inamicii ţării la Beliş, la Săvârşin, la Sohodol, la Scărişoara, la Băişoara, Dej, Câmpia Turzii, Turda, Baia de Arieş, Ciuruleasa, Gura Comii, Bucium, Cluj-Napoca, Damiş etc., la care Societatea „Avram Iancu" a fost nelipsită.

Societatea noastră a fost prezentă la grandioasele manifestări de pe Muntele Găina, de la Ţebea, de la Dupăpiatră, Fântânele, Hirea etc.

Filialele Societăţii au reuşit să impună numele eroului mai multor şcoli de pe cuprinsul ţării, precum la Abrud, Alba Iulia, Bistriţa, Timişoara, Satu Mare, Turda, Ştei etc., pe lângă cele existente deja, la Aiud, Brad, Câmpeni...

Am organizat numeroase festivaluri de folclor, spectacole de înaltă ţinută artistică, menite să îndulcească sufletul românului, să-i dezvolte gustul estetic şi să-l educe în spiritul dragostei faţă de naţie şi de ţinuturile natale. Au fost alături de noi cei mai reprezentativi solişti de muzică populară din ţară şi ne-au onorat cu prestaţii deosebite ansambluri de mare ţinută precum: Cari Nou, Transilvania, Mărţişorul, Doina Iancului, Dor Transilvan, Doina Crişului, Rapsozii Zarandului, Taraful de la Vaţa, apoi Ciocârlia, Ţarina din Turda, Junii Sibiului etc.

Societatea „Avram Iancu" a înţeles să-i cinstească pe eroii neamului, pe cei care şi-au jertfit viaţa în lupta cu duşmanii patriei, prin participarea la numeroase ceremonii de omagiere şi recunoştinţă.

Societatea noastră a militat întotdeauna pentru unirea tuturor forţelor patriotice din ţară într-un front comun de acţiune, pentru păstrarea identităţii naţionale, pentru cultivarea tradiţiilor înaintaşilor.

Unul dintre aspectele cele mai importante ale activităţii noastre îl consituie acţionarea prin toate mijloacele pentru ca cei în drept şi cu putere de decizie şi execuţie să purceadă la acţiunea de dezvoltare economico-socială a Munţilor Apuseni, în speţă a Ţării Moţilor.

Ne propunem să parcurgem, în următorii cinci ani, o treaptă superioară faţă de primii cinci ani, în aşa fel încât Societatea noastră să devină şi mai mare şi mai puternică, purtătoare de opinie în această parte de ţară. Vom reuşi aceasta numai dacă fiecare dintre noi va depune efortul necesar pentru îndeplinirea acestui deziderat major al începutului de mileniu trei...

Prof. univ. dr. Ioan Teodor STAN,
Preşedintele Societăţii „AVRAM IANCU" din România

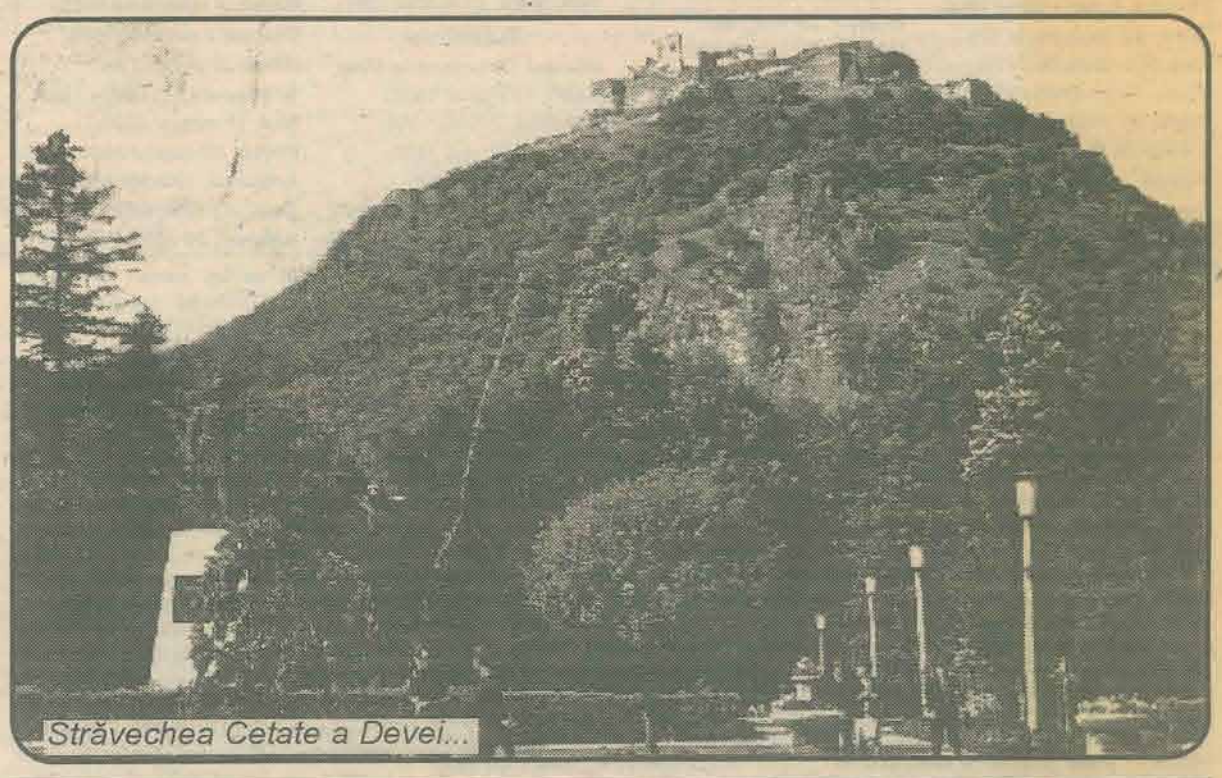

Străvechea Cetate a Devei...

Îngrijorare în Ţara Moţilor

Când a făcut Dumnezeu neamul românesc, odată cu binecuvântarea, l-a înzestrat cu tot ceea ce ar putea să-i facă viaţa, această viaţă vremelnic pământeană, mai bună şi mai frumoasă. L-a aşezat în ţinuturi „de rai", cu munţi şi câmpii, cu dealuri şi ape... Ţinuturi îmbelşugate în grâne şi livezi, în păduri şi turme de animale, ţinuturi mustind de bogăţii ale subsolului, de aur, de cărbune, de miraculoase şi tămăduitoare ape minerale...

Şi pe deasupra, i-a mai dat Dumnezeu o infinită bunătate, o toleranţă nemăsurată şi o răbdare de fier...

S-ar putea crede că nimic nu i-a lipsit românului ca să fie pe de-a-ntregul fericit...

...Şi totuşi, ce puţine momente bune, de tihnă şi de linişte i-au fost date neamului românesc să trăiască în îndelungata sa existenţă!... Şi ce mari şi grele sacrificii a trebuit să plătească pentru fiecare împlinire, pentru fiecare izbândă!... Căci, veacuri de-a rândul, „piciorul de plai" şi „gura de rai" din străvechea Vatră Românească, au fost călcate şi răvăşite de hoarde barbare, ori de vecini pizmaşi...

Aşa se face că viaţa celor mai mulţi români a fost mereu zbuciumată, plină de lipsuri şi de nevoi...

Nici locuitorii Apusenilor, ai Ţării Moţilor, n-au făcut excepţie de la regulă...

Poate că Dumnezeu i-a iubit pe moţi mai mult decât pe alţii, aşezându-i aproape de sine, sus, sus, sus, pe un munte de aur, într-o Ţară de Piatră, de-o frumuseţe rară...

Cât nu şi-au dorit, dintotdeauna, moţii, să lase celor ce-i urmează, o ţară bogată, precum îi este frumuseţea. O ţară bogată, o ţară fericită... Era aceasta şi dorinţa arzătoare a celui mai mare erou al moţilor, Avram Iancu: *„Unicul dor al vieţii mele este să-mi văd naţiunea fericită..."*

Au trecut ani mulţi de la zbuciumul lui Iancu. Pentru a putea fi fericiţi, moţilor trebuia, înainte de orice, să li se facă o demult aşteptată dreptate istorică, să fie recunoscuţi ca stăpâni în propria lor ţară, în propria lor casă.

Nădăjduiau să aibă şi ei parte de lemnul pădurilor şi de aurul adâncurilor...

Nădăjduiau că vor avea şcoli înalte pentru copiii şi pentru nepoţii lor, că vor avea spitale, că vor avea drumuri spre ţară, spre Europa, spre lume...

Dar câte şi mai câte nu-şi doreau locuitorii Apusenilor!

Au trecut ani mulţi de la frământările lui Iancu, fără ca viaţa moţilor să se îndulcească în vreun fel.

Lucrurile nu s-au schimbat, iată, nici astăzi, pentru cei mai mulţi dintre urmaşii Iancului.

Sunt încă multe lipsuri, multe nevoi în Ţara Moţilor. Ca şi altădată, moţilor li se promit multe, dar nu li se dă mai nimic...

Şi dacă odinioară erau amăgiţi de promisiunile unor împăraţi, regi sau principi străini de neam şi ţară, de această dată îi dezamăgesc, în primul rând, cei pe care-i credeau de-ai lor, de la care aşteptau nu numai vorbe bune ci, mai ales, fapte!

Să mai fie oare nevoie, şi în acest final de secol, de un Horia, de un Cloşca, de un Crişan sau de un Avram Iancu, pentru ca glasul moţilor să se facă iarăşi auzit şi ascultat?...

Dr. ing. Emil LUCA,
Vicepreşedinte al Societăţii „AVRAM IANCU" din România

Agenda Societăţii „Avram Iancu"

■ **Muntele Găina:** Sâmbătă şi duminică (20 - 21 iulie 1996), la cota 1486 a Muntelui Găina, zeci de mii de oameni din toate judeţele ţării, mai cu seamă din Ardeal (peste 100.000 potrivit aprecierilor organizatorilor), au „invadat" pur şi simplu văile şi căile de acces, veniţi să participe la celebrul târg (căruia îi mai zice, impropriu, „de fete") şi la manifestările înscrise sub genericul retrospectivei istorico-literare şi muzicale „Avram Iancu - eroism şi jertfă" 15 mai - 21 iulie 1996. Legenda, miturile, adevărurile şi neadevărurile legate de munte sunt mai mult sau mai puţin cunoscută, nu insistăm asupra lor. Sărbătoarea s-a aflat sub semnul lui Iancu - foc sacru aprins aici pe „Olimpul", „Golgota" moţilor.

La manifestări au fost de faţă miniştri, parlamentari, prefecţi (de Alba Iulia, Arad, Cluj), primarii celor mai importante localităţi din Ţara moţilor (Bucureşti - Victor Ciorbea, Cluj-Gheorghe Funar), preşedintele Societăţii Cultural-Patriotice „Avram Iancu" din România - prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, membri din conducerea societăţii, alte persoane oficiale.

Glasurile care s-au făcut auzite au pledat în favoarea revigorării tradiţiei singura capabilă să stea în calea timpurilor potrivnice.

(continuare în pag. 6)

Col. (r) Vasile CRISTEA,
Secretar general al
Societăţii „AVRAM IANCU"

Pe Valea Arieşului...

Filialele şi subfilialele Societăţii „Avram Iancu" din România

Filiale:

Cluj-Napoca, înfiinţată la 13 mai 1992;
Alba-Iulia, 13 iunie 1992;
Turda, 9 august 1992;
Huedin, 6 septembrie 1992;
Brad, 12 septembrie 1992;
Dej, 17 octombrie 1992;
Aiud, 18 octombrie 1992;
Sibiu, 31 octombrie 1992;
Câmpeni, 6 noiembrie 1992;
Abrud, 7 noiembrie 1992;
Deva, 21 noiembrie 1992;
Zlatna, 28 noiembrie 1992;
Zalău, 5 decembrie 1992;
Câmpia Turzii, 31 ianuarie 1993;
Arad, 11 iunie 1993;
Carei, 26 iunie 1993;
Bistriţa, 7 noiembrie 1993;
Timişoara, 29 ianuarie 1994;
Braşov, 28 mai 1994;
Oradea, 23 iunie 1994;
Bucureşti, 8 octombrie 1994;
Baia Mare, 1 aprilie 1995;
Baia de Arieş, 26 iunie 1995;
Ocna Mureş, 1 iulie 1995;
Petroşani, 30 septembrie 1995;
Târgu Mureş, 22 octombrie 1995;
Ştei, 25 noiembrie 1995;
Mediaş, 27 ianuarie 1996;
Vişeu de Sus, 2 martie 1996;
Hunedoara, 26 mai 1996;
Elveţia, 9 iunie 1996;
Iugoslavia, 18 august 1996;
Satu Mare, 21 martie 1997;

Subfiliale:

Mărişel, 23 octombrie 1994;
Gilău, 18 martie 1995;
Sohodol, 21 mai 1995;
Bucium, 27 mai 1995;
Lupşa, 4 iunie 1995;
Avram Iancu, 18 iunie 1995;
Roşia Montana, 17 iunie 1995;
Ulmeni, 29 iunie 1995;
Ciuruleasa, 14 iulie 1995;
Albac, 22 iulie 1995;
Gărda, 16 septembrie 1995;
Sălciua, 18 octombrie 1995;
Bistra, 4 noiembrie 1995;
Ciucea, 7 ianuarie 1996;
Biled, 20 aprilie 1996;
Scărişoara, 21 aprilie 1996;
Iara, 11 august 1996;
Horea, 25 august 1996;
Aninoasa, 10 octombrie 1996;
Beliş, 12 octombrie 1996;
Aghireş, 20 octombrie 1996;

Filiala Alba Iulia

Filiala Alba Iulia a Societăţii Cultural-Patriotice „Avram Iancu" a luat fiinţă la 13 iunie 1992, după cea de la Cluj-Napoca. Moţii din Alba Iulia şi cei din împrejurimi au primit cu multă satisfacţie evenimentul, fiind convinşi că trebuie să fim mai uniţi şi să întreprindem tot ceea ce se poate pentru îmbunătăţirea vieţii locuitorilor Munţilor Apuseni, a tuturor acelora care trăiesc şi muncesc acolo.

De la constituire ne-am stabilit un program de activitate prin care am urmărit, în colectiv sau individual, întocmirea şi trimiterea la Parlament, Guvern şi Preşedinţie a unui Memorandum referitor la repunerea moţilor în unele drepturi ce le-au avut în perioada dintre cele două războaie mondiale, câştigate prin Jurnalul Consiliului de Miniştri nr. 716/1935 şi Ordonanţa Ministrului de Interne nr. 11.984/28 iunie 1935.

O deosebită contribuţie ne-am adus-o la îmbunătăţirea Statutului Societăţii „Avram Iancu".

Am colaborat cu Inspectoratul pentru Cultură şi cu alţi factori judeţeni pentru recondiţionarea, conservarea şi valorificarea monumentelor, plăcilor comemorative, caselor memoriale, muzeelor şi locurilor istorice care amintesc de lupta moţilor pentru libertate şi dreptate.

În colaborare cu alte filiale şi subfiliale din judeţ am organizat concursuri şi expoziţii etnografice, în scopul revitalizării elementelor tradiţionale de port, ţăsături, cusături şi artizanat în lemn.

Am conlucrat cu alte filiale şi cu Inspectoratul Şcolar pentru acordarea numelui unor şcoli din judeţ a celor mai de seamă personalităţi locale şi naţionale (Alba Iulia, Câmpeni, Abrud, Bucium, Horea, Roşia Montană, Cărpiniş, Gârda de Sus, Lupşa etc.).

O bună colaborare am avut-o şi o avem cu presa, radioul şi TV din jud. Alba, prin intermediul cărora am popularizat scopul şi preocupările noastre la nivel judeţean şi naţional.

Un moment important în activitatea filialei noastre este participarea alături de filialele Câmpeni şi Abrud la aniversarea naşterii Craiului Munţilor, în luna iunie, la Avram Iancu.

Anual am făcut parte din comandamentul judeţean pentru organizarea Târgului de pe Muntele Găina, unde am acordat două premii în bani pentru „Craiul şi Crăiasa muntelui".

Participăm anual la Festivalul „Inimii fierbinţi în Ţara de Piatră" de la Abrud, unde acordăm un premiu în bani pentru cea mai autentică interpretare a cântecului popular.

Anual acordăm „Diploma de merit" şi un premiu în bani elevului cu cele mai bune rezultate la învăţătură şi purtare din Şcolile şi liceele care poartă numele lui Horea, Cloşca şi Crişan şi A. Iancu, precum şi unui student de la Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia, care intră cu cea mai mare medie la examenul de admitere.

Una dintre cele mai importante şi permanente preocupări ale conducerii filialei a fost aceea a obţinerii aprobării pentru amplasarea în parcul Unirii din Cetatea Alba Iulia a grupului statuar „Avram Iancu cu prefecţii şi tribunii săi". Intervenţiile, aproape trimestriale, au împlinit doi ani.

În luna martie a.c. vom introduce la Primărie o nouă documentaţie.

Un merit al filialei Alba Iulia este şi acela că aici, în 1992, s-a redactat „Memoriam drumul moţilor" către conducerea statului, în vederea recâştigării unor drepturi pe care moţii le-au avut în perioada interbelică.

La 25 iunie 1995, tot la Alba Iulia am organizat „Reuniunea Moţilor" la care s-a prezentat şi aprobat „Memoriul cuprinzând unele probleme ale dezvoltării localităţilor moţeşti din judeţul Alba cât şi propuneri pentru soluţionarea acestora". Acesta a fost semnat de toţi primarii din Munţii Apuseni, de prefectul judeţului Alba, preşedintele Consiliului Naţional şi cel al filialei Alba Iulia a Societăţii „Avram Iancu", după care a fost trimis la forurile centrale de la Bucureşti. Ca urmare a acestei iniţiative, pornită, redactată şi definitivată la Alba Iulia, fiind sprijiniţi de unii moţi şi simpatizanţi ai acestora din Parlament şi Guvern, de către unele partide politice, a fost votată şi promulgată Legea nr. 33/1996 după care au urmat Ordonanţa Guvernului nr. 27/5 august 1996, privind acordarea de facilităţi persoanelor care domiciliază sau lucrează în unele localităţi din Munţii Apuseni şi Rezervaţia Biosferei „Delta Dunării", Hotărârea Guvernului nr. 323/10 mai 1996, privind aprobarea Programului special pentru sprijinirea dezvoltării economico-sociale a unor localităţi din Munţii Apuseni, Hotărârea pentru aprobarea Metodologiei privind întocmirea şi conţinul legitimaţiei care se eliberează unor locuitori ai Munţilor Apuseni în condiţiile legii nr. 33/1996, Norme Metodologice privind acordarea, utilizarea şi controlul cheltuielilor rezultate din aplicarea Ordonanţei Guvernului nr. 27/1996.

Nu ne rămâne în continuare decât ca toate filialele din ţară să găsească metodele cele mai potrivite pentru popularizarea în rândul celor direct interesaţi a acestor acte normative şi să facem tot ce este posibil pentru aplicarea lor. Credem că aceste probleme sunt prioritare pentru Societatea „Avram Iancu".

Datorită unui grup de iniţiativă din Biroul Executiv al filialei noastre şi cu ajutorul unor sponsori, se află sub tipar cartea „Reglementări legale privind drepturile moţilor". Ea urmează a fi difuzată în judeţ la toţi moţii interesaţi, urmând apoi, cu ajutorul forurilor centrale şi judeţene să se ia măsuri pentru aplicarea lor, mai ales că prin lege sunt stabilite sarcini exacte pentru toate ministerele.

Prof. Emil JURCA,
preşedinte al filialei Alba Iulia

Filiala Câmpeni

Oraşul Câmpeni, centru economic, social şi cultural în Ţara Moţilor şi-a câştigat de-a lungul timpului prin poziţia geografică centrală şi prin rolul activ în viaţa locuitorilor de pe meleagurile Apusenilor locul de „Capitală" de suflet a acestor plaiuri româneşti străvechi. Câmpănarii alături de toţi moţii au luat parte la toate frământările neamului, au pus în valoare bogăţiile subsolului, aurul verde şi frumuseţile mirifice ale zonei.

Târg cu o populaţie de aproape 4.000 de locuitori în secolul XVIII, comparabilă atunci cu cea a oraşului Târgu Mureş, târg cu rol de cartier General la 1784 - 1785 şi 1848 - 1849, al eroilor Horia şi Avram Iancu, nu a fost cu nimic mai prejos nici în vremurile care au urmat. Stau mărturie pentru aceasta Pivniţa lui Horia, Statuia ecvestră a lui Avram Iancu din centrul oraşului, casele tribunilor Mihail Andreica, Nicolae Corcheş, Clemente Aiudeanu şi exponatele din Muzeul „Avram Iancu" ce funcţionează în clădirea în care s-a aflat cartierul General al Revoluţiei de la 1848 - 1849.

La 4 aprilie 1992 am participat şi am salutat cu căldură materializarea neobositei activităţi a grupului de iniţiativă în frunte cu dl. prof. dr. Ioan Teodor Stan, odată cu înfiinţarea Societăţii cultural-patriotice „Avram Iancu" din România, cu sediul în Cluj-Napoca, cel mai mare centru ştiinţific şi cultural din Transilvania.

Sprijiniţi de Consiliul Naţional al Societăţii, grupul de iniţiativă din Câmpeni a desfăşurat o susţinută activitate pentru crearea filialei ce se înfăptuieşte la 6 noiembrie 1992, odată cu manifestările prilejuite de acordarea numelui eroului naţional Avram Iancu, Liceului teoretic din localitate.

În paralel cu grija pentru cuprinderea unui număr cât mai mare de membri în societate am acţionat pentru crearea de subfiliale în localităţile din zonă. Baia de Arieş s-a constituit apoi în filială şi are subfiliale în Lupşa şi Sălciua, iar filiala din Câmpeni are până în prezent 7 subfiliale în Avram Iancu - Târsa, Albac, Horea, Gârda, Bistra, Sohodol şi Scărişoara. Împreună avem 597 membri.

Sub auspiciile subfilialei în Câmpeni s-au desfăşurat spectacole cultural - artistice de ţinută, apreciate pentru calitatea lor, aşa cum au fost concursurle de interpretare a cântecului moţesc şi de port popular, programe de colinzi ş.a.

Am participat la elaborarea Programului complex de dezvoltare a Munţilor Apuseni care a fost trimis şi cu concursul Societăţii „Avram Iancu" Guvernului României, Preşedinţiei şi altor foruri.

În ianuarie - martie 1996 am participat la evaluarea pagubelor pricinuite de inundaţiile din zonă şi la sprijinirea celor sinistraţi şi a familiilor sărace.

Consiliul de conducere al Filialei Câmpeni acordă începând cu 1996 premii în bani, cărţi şi obiecte premianţilor la concursurile artistice, a elevilor premianţi din şcolile generale şi licee.

Întreţinând o permanentă corespondenţă cu cetăţenii de origine română din SUA, Canada şi Suedia, mulţi dintre aceştia au solicitat şi sunt acum membri ai Societăţii „Avram Iancu" şi cotizează (Percy şi Andrei Avram din SUA, Emil Nelega din Canada, Emilia Sego din Suedia şi alţii). Ca urmare avem cont în valută la B.C. Câmpeni.

Filiala Câmpeni a fost reprezentată la activităţile organizate de Consiliul Naţional la Bucureşti, Baia Mare, Bistriţa, Târgu Mureş, Cluj-Napoca, Zalău, Oradea, Deva, Petroşani, Turda, Câmpia Turzii, Timişoara, Brad, Tebea, După Piatră, Zlatna, Aiud. În cele mai multe locuri cu formaţiile de instrumentişti şi tulnicărese. De menţionat că întotdeauna am avut sprijinul prin sponsorizarea transportului la aceste acţiuni din partea unor societăţi comerciale din oraş şi zonă, printre care S.C. Arieşul SA Câmpeni, S.C. Arieşul Conf. SA Baia de Arieş, Combinatul Cuprului Abrud şi altele cărora le aducem călduroase mulţumiri.

Prof. Vasile BUD,
preşedinte al filialei Câmpeni

Filiala Aiud

Într-o frumoasă zi de toamnă a anului 1992, odată cu dezvelirea bustului eroului Avram Iancu s-a constituit şi la Aiud filiala Societăţii Cultural Patriotice „Avram Iancu".

A fost atunci o adevărată zi de sărbătoare pentru oraşul nostru care, bineînţeles, a fost creată de un program bine organizat de Colegiul „Avram Iancu" şi conducerea oraşului de atunci, precum şi de un grup de oameni inimoşi care şi în prezent fac parte din conducerea filialei.

Entuziasmul a fost general, a fost creat de programul artistic la care a participat talentatul Furdui Iancu, minunata Veta Biriş şi Sava Negrean Brudaşcu. Nici parada militară nu a fost mai prejos, recitalul de poezie al elevilor, costumele populare au întregit atmosfera de sărbătoare.

Nu am uitat nici acum seninătatea, sinceritatea şi bucuria care se citea pe chipul oamenilor. Am întâlnit şi întâlnesc această atmosferă peste tot pe unde membrii societăţii se întâlnesc. Convingerea mea este că starea de spirit care s-a creat între noi este deosebit de trainică, putem fi văzuţi de oricine, oricum - un lucru este cert - omenia, sufletul curat şi dorinţa de a face bine pentru cei din jur sunt trăsături pe care le moşteneşte fiecare de la rădăcina bradului, de la aerul curat al Apusenilor, şi nu pot fi şterse atât de uşor.

În oraşul nostru, alături de alte acţiuni culturale care se organizează şi s-au organizat, un loc prestigios l-au avut şi acţiunile organizate în cadrul societăţii (ex. „Apusenii în imagini" - expoziţia de pictură a pictorului moţ Vergiliu Vasica de la Braşov, simpozionul „Tu, Iancule şi moţii tăi n-aţi străbătut doar munţii, aţi străbătut conştiinţe şi sunteţi actuali", simpozionul elevilor „Horia, mândru împărat"), doar câteva din manifestările prin care se încearcă cunoaşterea trecutului istoric şi păstrarea tradiţiilor oamenilor din Apuseni. Cei care participă la aceste acţiuni sunt de la cei mai mici, elevi, tineri şi vârstnici, cărora se încearcă a li se insufla un sentiment de pioşenie şi respect pentru valorile trecutului precum şi transpunerea a ceea ce este cinstit şi drept şi în prezent.

Jenica SĂTMĂREAN,
Preşedinte al filialei Aiud

Filiala Dej

Gândul înfiinţării unei filiale a Societăţii Cultural-Patriotice „Avram Iancu" a încolţit şi în sufletele moţilor coborâţi de pe Arieş şi aduşi de Someşuri la Dej.

Astfel, la 17 noiembrie 1992, într-o zi însorită de toamnă întârziată, oraşul avea să-şi îmbogăţească zestrea spirituală cu încă o asociaţie culturală, a cărei nume omagia trecerea marelui tribun, în drumul lui de la Blaj, prin Cluj, Turda, Gherla spre Dej şi mai departe, oprindu-se pentru o noapte în casa colegului şi prietenului său, avocatul Gavril Man.

Grupul inimos de moţi şi de simpatizanţi ai moţilor s-au constituit într-un comitet de iniţiativă, sprijinit de numărul primilor 60 de viitori membri şi cu ajutorul câtorva sponsori. Muzeul municipal, Primăria oraşului Dej, SC „Someş" SA au reuşit să înfiinţeze cea de-a şasea filială a Societăţii „Avram Iancu". Acest comitet a fost format din 11 membri - prof. Elena Ciura, ing. Benea Gheorghe, ing. Miheţ Gheorghe, prof. Sofica Boboia, lt. col. Iepure Florin, mr. Chisa Iosif, ec. Maria Negrea, prof. Ţopan Vasile, ing. Livia Benea, ing. Roba Vasile, subing. Corcheş Nicolae, cu mici modificări a devenit şi primul Consiliu al filialei din Dej.

Ceremonialul constituirii a debutat cu un simpozion „In memoriam - Avram Iancu", la care au participat profesori universitari, profesori de istorie din localitate, istorici militari de la Unitatea Militară din Dej.

Înaintea începerii simpozionului, sala ospitalieră a Cercului Militar decorată cu tabloul lui Avram Iancu, o hartă a Munţilor Apuseni în mijlocul căreia veghea Craiul Munţilor, a răsunat de acordurile fanfarei armatei şi de imnul lui Avram Iancu.

După alegeri, preşedintele Consiliului Naţional, dl. prof. Ioan Teodor Stan a reiterat scopul şi programul societăţii şi a prezentat proiectul Statutului Societăţii „Avram Iancu", urând viaţă lungă şi împliniri pentru tânăra filială din Dej.

Oaspeţii au fost conduşi, apoi, într-o sală de expoziţie etnografică, în care stăteau alături obiecte de vestimentaţie din Ţara Moţilor şi de pe Someşuri. O altă sală ne îmbia cu o expoziţie de carte rară, prin bunăvoinţa directorului muzeului municipal, dl. prof. Emil Lazăr. Expoziţia de pictură, spectacolul recital de poezie - muzică şi balet, turul oraşului, vizita la salina Ocna Dej, fotografierea în grup şi cina moţească de la restaurantul „Rex Parc" au demonstrat sentimentele membrilor filialei din Dej, ospitalitatea şi neuitata prietenie şi sinceritate a moţilor şi a celor care-i admiră şi îi sprijină în nobila şi caritabila acţiune culturală.

După cinci ani numărul membrilor societăţii a ajuns la 136, număr impresionant, luînd în considerare puternica influenţă a Despărţământului dejean al Astrei sau al Vetrei Româneşti, înfiinţate înaintea filialei noastre.

Consiliul filialei numără 15 persoane - preşedinte, secretar, şapte vicepreşedinţi şi şase membri cu atribuţii precise.

Dintre acţiunile care ne-au rămas încă vii în memorie putem enumera: o expoziţie de pictură - sculptură - realizare a pictoriţelor dejene Dorina Bodea Ban şi Silvia Pop, a tânărului sculptor în lemn şi lut Ionuţ Pop, excursii literare, excursii în Munţii Apuseni sau pe Ilve, Balul Moţilor în splendida Vale a Chiejdului, vale care ne plimbă imaginaţia spre Sălciua şi mai sus, pe Arieş.

Ne-am făcut un obicei ca la sfârşit de an şcolar să atribuim premiul „Avram Iancu" celui mai harnic elev, talentat gazetar, bun istoric, statornic cititor, pe care-i popularizăm şi prin panoul „Avram Iancu" - aşezat în centrul oraşului.

Prin bunăvoinţa d-lui Benea Gheorghe, vicepreşedinte al filialei, în 19 mai 1995 am consfinţit legătura de prietenie dintre Avram Iancu şi prietenul său dejean Gavril Man, prin aplicarea unei plăci comemorative pe clădirea din str. Avram Iancu nr. 13.

În încercata iarnă a anului 1996, Dejul şi câteva sate (Urişor, Cetan, Gârboul Dejului) s-au deplasat pe Valea Arieşului cu două transporturi de alimente, îmbrăcăminte, obiecte de uz casnic, la Ciuruleasa şi Casa de copii din Abrud.

Nu ne lipsesc nici proiectele de viitor, cu toate dificultăţile, sperăm ca în toamna acestui an să ne asigurăm continuitatea prin înfiinţarea unui departament pentru tineret. Activitatea în rândul tinerilor şi popularizarea idealurilor, noastre s-au făcut prin variate manifestări culturale, serbări omagiale, concerte de colinde, spectacole dedicate eroilor neamului, eroului naţional Avram Iancu, care ne veghează şi astăzi soarta din vârful Detunatelor lui Ilie Berindei, sculptorul moţ care l-a aşezat spre veşnicie pe tribun în mijlocul Clujului, conferind o notă de modernism şi românism vechii cetăţi, oraşului tinereţii sale.

Prof. Elena Valeria CIURA
Preşedinte al Filialei Dej

Panoptic cu martiri

Sub tăişul lunii
singură damnare
niciodată nu ni-i
mintea a uitare;
ţi-a strivit casapul
unitatea-n două
dar trupul şi capul
ne-au rămas tot nouă
şi păstrăm slăvite
Domn Mihai în toate
setea ta fierbinte
de unicitate.

Pentru cine vrea să ştie
există o mărturie
a martirului Horia
scrisă cu scâncet de roată
de aceea istoria
se învaţă de fiecare dată
ca un plâns prin care răzbate
o mărturie trasă pe roate.

L-am căutat la Bălgrad
l-am căutat la Hălmaj
l-am căutat la Sibiu
l-am căutat pe Câmpul din Blaj
şi l-am găsit târziu
singur în faţa Ţebei
ca pe-o ternatică redută
sigur că nici o bătălie
nu-i definitiv pierdută.

Platoul Romanilor
1 Decembrie 1918
calendarul Unirii
arată zăpadă şi
calde inimi pe buze
pentru multe milenii

Ion ARCAŞ

Cu gândul şi fapta, turdenii sunt alături de moţi...

Încă de la înfiinţarea filialei Turda (9 august 1992), membrii biroului filialei au participat activ la toate acţiunile cu caracter cultural patriotic care s-au desfăşurat în şcoli, instituţii culturale, industriale, militare din municipiul Turda. Unele acţiuni au fost organizate de către biroul filialei, altele s-au bucurat de sprijinul şi participarea efectivă a membrilor.

În ordine cronologică, menţionăm cele mai importante acţiuni: organizarea festivităţilor închinate aniversării a 1885 de ani de la prima atestare documentară a municipiului Potaissa - Turda (5 - 6 iunie 1993); festivalul internaţional de folclor desfăşurat sub genericul „Chemarea Munţilor" , ediţia I-a (2 - 5 august 1993; ediţia a II-a 12 - 13 august 1995); „Balul Moţilor" însoţit de valoroase programe cultural artistice cu obiceiuri şi tradiţii din zona Apusenilor (5 februarie 1994, 6 februarie 1995 şi 8 februarie 1996); cinstirea şi evocarea a 170 de ani de la naşterea lui Avram Iancu printr-un simpozion şi serbare câmpenească organizate la Băile Sărate din Turda (3 august 1994); simpozion închinat personalităţii lui Avram Iancu sub genericul „Cinstirea străbunilor eroi", ediţia I-a (30 septembrie 1994) la Liceul Agricol, ediţia a II-a (3 octombrie 1995) la Liceul Mihai Viteazul, ediţia a III-a (3 octombrie 1996) la Liceul Agricol. Referenţi ai comucărilor au fost elevi de la liceele menţionate sub conducerea membrilor biroului profesorii de istorie Alexe Dărăban, Violeta Nicula, Valentin Vişinescu. Elevii participanţi la aceste sesiuni de comunicări cu referate sau în recitalurile de poezie care au urmat, au fost premiaţi cu sume de bani (240.000 lei) din contul filialei societăţii, organizarea şi desfăşurarea festivităţii de dezvelire a bustului lui Ioan Buteanu în curtea unităţii militare. Comunicările susţinute de membrii biroului au avut ca generic „Moţii apără Apusenii" (9 mai 1996); simpozion „Andrei Şaguna" organizat la Şcoala generală nr. 4 în 25 mai 1996 cu prilejul acordării numelui „Andrei Şaguna" şcolii numărul 4. Membrii biroului filialei au propus să se fixeze o placă comemorativă pe biserica din apropierea şcolii unde Andrei Şaguna a fost numit primul mitropolit al Ardealului. Între 8 aprilie - 5 iunie 1996 s-au desfăşurat activităţi premergătoare festivităţii de acordare a numelui „Avram Iancu" Şcolii nr. 6 din Turda; vizitarea casei memoriale şi a muzeului Avram Iancu cu elevii din cls. I - VIII; pelerinaj al elevilor la mormântul lui Avram Iancu de la Ţebea; excursia cadrelor didactice în zona Munţilor Apuseni şi vizitarea casei muzeu Avram Iancu; concursul „Cine ştie răspunde" cu tema: Viaţa şi activitatea lui Avram Iancu (elevii cls. IV - VII, Şc. nr. 6); concursul de creaţie literară „Avram Iancu" cu elevii cls. V - VIII; concursul de desen „Avram Iancu, crăişorul munţilor" cu elevii din cls. I - VIII.

Din partea biroului filialei Turda au fost înmânate elevilor premianţi la aceste concursuri 14 premii constând în cărţi, insigne, embleme ale Societăţii Avram Iancu.

La 6 iunie 1996 au avut loc sesiunea de comunicări şi spectacolul omagial „Viaţa şi activitatea lui Avram Iancu" prilejuite de acordarea numelui Avram Iancu, Şcolii nr. 6.

În februarie 1997 a început redactarea memoriilor d-lui prof. Nicolae Hristea - membru de onoare al Societăţii Avram Iancu - născut în 18 februarie 1906, în comuna Vadu Moţilor. În ziarul local „Arieşul" şi „Adevărul de Cluj" au apărut articole omagiale însoţite de note biografice sub semnătura d-nei L. Roman, căreia d-nul prof. Hristea i-a încredinţat memoriile sale pe care le va putea prelucra şi publica sub titlul „Aspecte din viaţa şi munca unui dascăl turdean". Ziarul local „Arieşul" şi revista liceului Mihai Viteazu vor publica aspecte dintr-o viaţă de 91 de ani şi o prestigioasă activitate de dascăl al unui membru de onoare al Societăţii noastre, fiu de moţ, puternic ataşat ţinuturilor natale pe care doreşte să le vadă prosperând în belşug.

În momentele de tristă amintire ale dezastrului provocat în iarna 1996 de inundaţiile din Munţii Apuseni, membrii filialei s-au mobilizat aducând zeci de tone de îmbrăcăminte, pături, articole de menaj, alimente şi bani, care au fost expediate în zonele sinistrate cu delegaţi - membri ai biroului.

S-au colectat, de asemenea, şi vărsat în contul sinistraţilor 1.200.000 lei.

Dr. ing. Lucia ROMAN
Preşedintele filialei Turda a Societăţii „AVRAM IANCU"

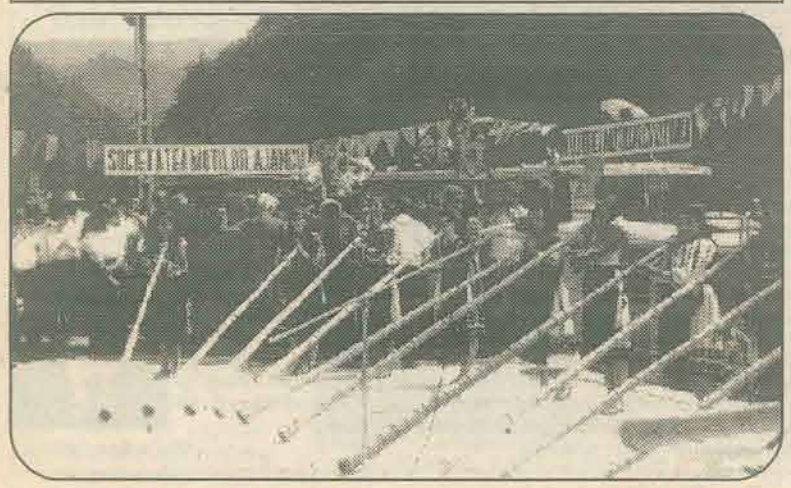

La Huedin, împletind realitatea cu legenda...

„Ţara Moţilor:" - acest spaţiu în care au prins contur cu mii de ani în urmă aşezări omeneşti, în ciuda tuturor vicisitudinilor, a dat şi acei oameni căliţi la şcoala bunului simţ, oameni vrednici, harnici, neînfricaţi în faţa primejdiei, curaţi şi frumoşi la suflet.

Cunoscându-le istoria crezi că aici s-a născut veşnicia, în aceste locuri alduite de Dumnezeu, unde oamenii se simt mai aproape de strămoşi, de tradiţii şi de istorie.

La lumina pâlpâitoare a vetrei s-au născut creaţiile care vorbesc despre mulţi eroi, dar mai ales despre eroii între eroi - Horea şi Iancu. Din aceste considerente în atenţia filialei noastre a stat preocuparea pentru o cât mai bună cunoaştere a oamenilor şi locurilor istorice, constatând că adevăr şi legendă întâlnim peste tot.

Balade, doine şi legende se zămislesc din fapte ş eroi adevăraţi, care nu se pot uita. Ele se referă la locuri cu rezonanţă istorică: Fericet, Poiana Horii, Beliş, Fântânele, Bologa, Traniş, Mărgău, la evenimentele care au corespuns şi continuă să corespundă nevoilor şi aspiraţiilor materiale şi spirituale ale poporului.

Şi dacă poporul a împodobit eroii cu lumina poeziei ori a legendei, înseamnă că aceste genuri de creaţie au devenit fiice din soare şi flori ale istoriei. Dându-ne seama că asemenea realizări populare sunt forme ale luminii spirituale şi ale miresmelor dătătoare de viaţă, toate izvorâte din faptele şi conştiinţele ce ard pe vatra străbună ca să întreţină veşnicia, le-am valorificat.

Ne-am simţit datori să le introducem în repertoriile formaţiilor „Nepoţii Iancului", să le considerăm ca nişte pietre nestemate prezentându-le prin programele „Răsună din Apuseni" în perioada 1991 - 1996, de două ori în Franţa, în Germania, la fraţii de peste Prut, dar şi la Alba Iulia, Cluj-Napoca, Mătişeşti, Beliş, satul Horea - Carei şi în multe alte locuri.

Din satul cu nume de adevăr şi legendă - Poiana Horii - unic în ţară, unic în lume, am cules „Balada Horii" şi am utilizat-o de câte ori a fost nevoie fiindcă spune: „Fost-o mulţi viteji pe lume/ Fost-o mulţi cu mândru nume/ Câţi or fi, câţi s-or afla/ Dar ca Horea nostru ba", iar după ce descrie martiriul se încheie: „"S-o uitat la toţi cu dor/ şi-a zis: mor pentru popor".

În acest an am repus în valoare „Când plecai din Fericet", prin tânărul interpret Ionuţ Matiş.

La locul numit „Fântânele" ce simbolizează libertatea românilor ne deplasăm în fiecare an cu formaţiile culturale îndrumate de inimoşii dascăli Viorica Abrudan şi Ioan Bota şi cântăm „Marşul lui Iancu", „Doina lancului" şi multe altele care ajută la o mai bună înţelegere a vieţii sufleteşti a naţiunii pusă sub mirifica rază de lumină a cântecului, aşa cum sunt versurile: „Să trăiască moţii/ C-au luptat cu toţii/ Sus în vârvurele/ Sus la Fântânele".

Dar tot acolo ecourile pădurilor de molid au multiplicat şi chemarea - rugă: „Scoală Iancu, nu dormi/ Că s-adună duşmanii/ Tulnică în şapte sate/ Si-om muri pentru dreptate".

Eroinei care a conduse detaşamentul de la Mărişel şi Fântânele, ţaranca noastră, româncа noastră, această Ioana d'Arc a românilor i-a fost dedicată o baladă în care se spune: „Palaghie, Palaghie/ C-ai păstrat a noastră glie/ Nu ţi-om uita numele/ Numele şi faptele" „Aceste melodii au fost interpretate de tinerii solişti Anişoara Giurgiu, Cristina Mureşan, Angela Todea, Ionuş Matiş şi mult îndrăgita interpretă Viorica Abrudan.

Din străvechea vatră românească Mărgău am cules şi pus în valoare poezia „Limba mea" deoarece ea constituie o luare de atitudine faţă de „legile Appany". Găsindu-i-se melodia potrivită, a fost şi este interpretată de tânăra elevă Ioana Bota cu atâta patos încât provoacă un anumit fior răscolitor, mai ales prin cuvintele: „Eu sunt copilă română/ Şi am limba mea străbună/ De la Traian cel bătrând/ Ţinută la maica-n sân/ Maria când m-a legănat/ Româneşte mi-a cântat/ Româneşte mi-a doinit/ Până când eu m-am trezit/ ... Şi de-aş trăi zile grele/ Nu-mi las limba maicii mele..."

Prin activitatea valoroasei culegătoare, instructoare şi solistă Viorica Abrudan s-a valorificat şi creaţia „Suie-te române-n dealu'", cu versuri ca: „Uită-te către Ardealu'/ Că acolo-i foc şi pară/ Şi viaţa îi amară/ Mânce focul duşmanu/ Că ciuntiră Ardealu'".

Filiala noastră şi-a lărgit formele de activitate printr-o foarte bună colaborare cu şcolile şi mai ales cu Clubul Copiilor, prin conlucrarea cu Grupul folcloric, echipa de dansuri, orchestra de muzică populară, dar şi prin înfiinţarea formaţiei de tulnicari, ce şi-au făcut simţită prezenţa la Bistriţa, Satu Mare, Iara, Carei, Mătişeşti, Cluj-Napoca, Beliş, Fildu de Sus şi de mai multe ori în Huedin.

Pe lângă activităţile culturale am realizat şi sesiuni de comunicări despre Horea şi Iancu în satele zonei şi s-au publicat articole despre eroii moţi în ziare şi reviste din Cluj-Napoca, Zalău, Alba Iulia, Timişoara şi în Voivodina.

Dacă în repertoriu şi la sesiunile de comunicări ne-am referit şi la alte zone ale ţării, înseamnă că roata istoriei are spiţe multe şi fiecare îşi are rolul ei chiar dacă Apusenii cu oamenii săi continuă să fascineze.

Şi fascinează în aşa măsură încât putem lansa îndemnul: dacă eşti bun român vino în Apuseni. Odihneşte-ţi ochii peste panorama lor, îmbogăţeşte-ţi sufletul cu istoria şi legendele locuitorilor de aici şi cuprins de euforie legitimă cântă cum se cântă pe aici: „Din Ţara Moţilor noi am venit/ Unde Iancu a trăit".

Nicolae STEIU,
preşedinte al filialei Huedin

Oastea lui Avram Iancu

Manifestările de emancipare naţională şi socială a românilor din Transilvania au luat un puternic avânt după înăbuşirea revoluţiei lui Horia, Cloşca şi Crişan. Deşi lipsiţi de drepturi politice, ei sperau în desfiinţarea iobăgiei şi unirea cu fraţii de peste munţi. În acelaşi timp, erau conştienţi că aspiraţiile lor se pot realiza numai prin revoluţie. În programul revoluţiei din 1848, una din sarcinile de bază era înfiinţarea gărzilor civile sau naţionale, fără de care revendicările naţiunii române erau excluse. Garda naţională urma să constituie nucleul armatei revoluţiei şi să ducă în final la crearea armatei unice a celor trei state româneşti.

La data de 15 martie 1848 izbucneşte revoluţia burghezo-democratică la Budapesta, ţelurile urmărite fiind expuse în 12 puncte. Ultimul punct prevedea desprinderea Transilvaniei din provincie imperială şi alipirea ei la Ungaria, fără consultarea populaţiei româneşti majoritare.

Ulterior, Dieta de la Cluj a consfinţit din punct de vedere juridic acest lucru, ceea ce a făcut iminentă declanşarea revoluţiei române. Astfel, în noaptea de 24 martie, Simion Bărnuţiu dictează lui Ioan Puşcariu celebra „Provocaţiune" şi „Manifestul românilor transilvăneni". Prin ele se urmărea respingerea unirii Transilvaniei cu Ungaria. Prin aceste două documente, în mod teoretic debutează revoluţia română din 1848.

În Blaj, în lunile aprilie, mai şi septembrie 1848, au loc cele trei mari adunări ale românilor. Prima a fost cea din Duminica Tomii, continuând şi în primele zile ale lunii mai. În cadrul acestei adunări, s-a pus problema înarmării bărbaţilor, apţi de a purta arme, pentru participarea lor la revoluţie şi împiedicarea unirii Transilvaniei cu Ungaria. Simion Bărnuţiu, Avram Iancu şi Axente Sever se afirmă ca lideri ai revoluţiei. La adunarea din 15 mai se alege Comitetul Naţional Român. Simion Bărnuţiu rosteşte vestitul discurs, cel mai important document revoluţionar din secolul al XIX-lea. Avram Iancu vine la adunare în fruntea a 10.000 de moţi, înarmaţi cu lănci, coase şi mai puţine puşti.

În cuvântul lui, se adresează poporului, spunând: „Uitaţi-vă pe câmp românilor, suntem mulţi ca cucuruzul brazilor, suntem mulţi şi tari, pentru că Dumnezeu este cu noi". La această adunare, alături de cărturari ardeleni, Simion Bărnuţiu, George Bariţiu, A.T. Laurian, Timotei Cipariu, Al. Papiu-Ilarian, Aron Pumnul şi alţii, au participat şi moldoveni; Alecu Russo, Costache Negri şi Alexandru Ioan Cuza, iar dintre munteni Dimitrie Brătianu.

În prezenţa participanţilor la marea adunare, s-a dat citire programului revoluţiei române, intitulat: „Punturile naţiunii române transilvane" şi „Jurământul", prin care românii se legau „să lupte pentru interesele naţiunii române, a legii şi limbii române, precum şi pentru libertate, egalitate şi frăţie cu celelalte naţiuni". Tot în cadrul acestei mari adunări, au apărut pentru prima dată manifestări ale voinţei de unitate naţională, prin strigăte: „Noi vrem să ne unim cu Ţara!". De asemenea, s-a pus problema mobilizării sub arme a bărbaţilor între 17 - 50 de ani, cu scopul apărării revoluţiei, cele două regimente româneşti de graniţă din Năsăud şi Orlat, fiind insuficiente. Se punea problema creerii unor formaţiuni militare mai largi, conform articolului 10 din programul revoluţiei. Acesta prevedea ca: „Naţiunea română cere înarmarea poporului sau gardă naţională, spre apărarea ţării împotriva duşmanilor din lăuntrul şi din afara ţării". Se respinge insistent tendinţa revoluţionarilor maghiari, în frunte cu Kosuth Lajos, de unire a Transilvaniei cu Ungaria.

La data de 21 iunie 1848, în ziarul „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" din Braşov, a lui George Bariţiu, apare pentru prima dată poezia „Răsunet", opera poetului Andrei Mureşianu, devenită imn al revoluţiei sub titlul „Deşteaptă-te române!"

La data de 2 iunie 1848 apar primele victime din rândul românilor. Are loc cunoscutul masacru de la Mihalţ, unde gardiştii unguri împuşcă mortal 12 ţărani români, iar alţi 20 sunt grav răniţi. Acesta constituie debutul acţiunilor sângeroase, represive împotriva revoluţiei române. La aceasta s-au adăugat crimele din 13 octombrie, când Alexandru Bătrâneanu, prefectul revoluţionar al Câmpiei, este spânzurat la Cluj de către unguri, împreună cu tribunul său Vasile Simonis. Despre această crimă, S. Bărnuţiu va scrie într-un manifest către români: „Românii nu au omorât pe nici un ungur, până Vay nu a spânzurat pe Alexandru Bătrâneanu".

După ce la data de 10 septembrie, în adunarea de la Orlat, iniţiată de Regimentul 1 românesc de graniţă se pun bazele militare ale revoluţiei ardelene, la 15 septembrie are loc la Blaj a treia mare adunare a românilor. O mare parte vin înarmaţi. Evenimentul deschide faza insurecţională a revoluţiei, iar Avram Iancu se afirmă ca şef militar. Imediat după adunare, Avram Iancu, Axente Sever şi A.T. Laurian, trec la aplicarea planului de înarmare generală a românilor transilvăneni.

La propunerea lui Avram Iancu, Consiliul Naţional Român de la Sibiu a hotărât împărţirea Transilvaniei în 15 prefecturi şi organizarea lor militară. La baza acestei organizări a stat modelul armatei romane şi sistemul decimal. Fiecare prefectură urma să mobilizeze şi să organizeze câte o legiune. Legiunea avea în organica sa, tribunate, centurii, decurii sau grupe. În fruntea legiunii se afla prefectul, care era comandant militar, dar avea şi funcţii şi atribuţii administrative. Fiecare legiune avea câte 10 tribunate, cum ar fi batalioanele de astăzi. Tribunatul era condus de un tribun, ajutat de un vicetribun. La rândul lor, tribunatele se împărţeau în 10 centurii, fiecare compuse din 100 de luptători, conduse de un centurion şi ajutat de un vicecenturion. Fiecare centurie se compunea din 10 decurii sau grupe, comandate de câte un decurion. Decuria sau grupa se compunea din 10 luptători. Fiecare comună trebuia să organizeze cel puţin o centurie, iar dacă localitatea era mai mare, până la 2 - 3 centurii. Înscrierea bărbaţilor în oastea revoluţionară se făcea pe bază de voluntari, având un pronunţat caracter popular. Unităţile formate erau suple şi mobile, adaptate perfect tacticii războiului popular. Ca specialităţi militare, infanteria cuprindea grosul efectivelor, după care - într-o proporţie mult mai mică - urma cavaleria şi cu totul redusă artileria, care avea doar câteva tunuri. Cavaleria a fost folosită în acţiuni desfăşurate mai ales în câmpie şi zona colinară, în timp ce infanteria s-a acoperit de glorie în toate acţiunile, mai ales în teren muntos.

Înarmarea oştirii revoluţionare a început din 28 mai 1848, când Avram Iancu, vorbind în târgul de la Câmpeni, a chemat poporul la arme, afirmând că: „Toată Europa se înarmează pentru a izbândi libertatea. Românii trebuie să se pregătească, de asemenea, fiindcă a sosit timpul să fie şi ei liberi. Deci să vă faceţi lănci şi să vă îndreptaţi coasele".

Instruirea oştirii s-a făcut pe legiuni, tribunate şi, mai ales, pe centurii, după instrucţiuni elaborate de unii din prefecţi, ajutaţi de specialişti militari, sub îndrumarea lui Avram Iancu. Instruirii i se acordă o atenţie mare, având în vedere necesitatea ducerii luptelor împotriva armatei maghiare, constituită din luptători cu experienţă. Prefecţii şi tribunii şi-au însuşit în scurt timp principiile care stau la baza ducerii principalelor forme de luptă: atacul şi apărarea, folosirea manevrelor şi organizarea siguranţei de luptă. Un loc aparte a fost acordat învăţării introducerii în luptă în mod eşalonat a subunităţilor şi mijloacelor de luptă de care dispuneau.

Avram Iancu, zis şi „ghinăralul" şi „Craiul munţilor", a format direct Legiunea „Auraria Gemina", cu care a organizat rezistenţa armată în Munţii Apuseni.

Statul major al lui Avram Iancu era instalat la Câmpeni, de unde a condus toate operaţiunile de apărare a munţilor pe baza unui plan ingenios. Planul se baza pe închiderea celor trei şosele principale ce duceau spre inima munţilor, de la Zlatna la Abrud, şoseaua Zărandului şi zona Abrud - Câmpeni. De asemenea, a organizat închiderea şi apărarea drumurilor de la Huedin la Albac şi de la Aiud spre Mogoş.

Putem afirma că măsurile de apărare a munţilor, elaborate de Avram Iancu, au fost judicioase. Faptul că timp de zece luni au reuşit să ţină piept trupelor maghiare, oastea moţilor şi comandanţii ei au înscris o pagină glorioasă în istoria luptei de eliberare naţională a românilor din Transilvania.

Col. (r.) Traian CORNEANU

Conducerea Societăţii „AVRAM IANCU" la impresionanta manifestare patriotică de la După Piatră

La Abrud...

La Fântânele, la Crucea Iancului...

La Lancrăm...

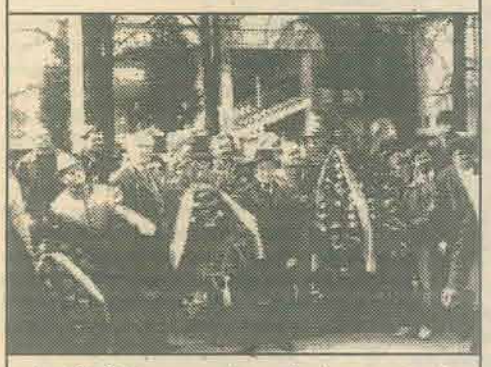

La Cluj-Napoca, depunând coroane de flori, la Crucea de pe Cetăţuie.

După o întâlnire de lucru...

Scrisorile lui Avram Iancu

Au trecut 149 de ani de la Revoluţia românilor de la 1848-1849 din Transilvania, care a scuturat din temelii spiritul dominatoriu al nobilimii celor trei „naţiuni privilegiate" - ungurii, secuii şi saşii, trista congregaţie UNIO TRIUM NATIONUM, o ruşine a Transilvaniei, încheiată la 1437-1438 după momentul Bobâlna. Practic erau trei minorităţi privilegiate.

Revoluţia de la 1848-1849 a fost în Transilvania un adevărat război civil, în care s-a ciocnit naţiunea română împotriva vârfurilor reacţionare ale nobilimii maghiare şi secuieşti, sprijinite de armata invadatoare maghiară, condusă de generalul polonez Iosif Bem. Nobilimea săsească, mult mai interesată de vieţuirea imperiului habsburgic, a stat deoparte, nu s-a implicat în prima fază, iar apoi i-a sprijinit pe români dându-le dreptate, prin învăţatul Stephan Ludwig Roth, care a spus clar în Dietă(parlament) că „oricât ne-am învârti, ne-am suci, în Transilvania este o singură limbă oficială, şi ea nu este nici limba germană, nici cea maghiară, ci limba română". Pentru asta a plătit scump cu viaţa, a fost ucis la 11 mai 1849, pe dealul Cetăţii la Cluj, alături de alţi 28 de românii.

Real în Transilvania s-a petrecut un adevărat război civil. Rezultatul acestui război civil a fost uciderea a 40.000 de români, jefuirea, arderea şi prădarea a 230 de sate româneşti. Cauzele acestui război se datoresc în primul rând lipsei de drepturi şi libertăţi politice pentru români: asuprirea naţională şi socială la care erau supuşi de vârfurile reacţionare ale celor trei stări privilegiate, exploatarea nemiloasă în plan economic a românilor prin sistemul de dări şi cote, taxe asupra pădurilor, păşunilor, lipsa drepturilor de cârciumărit (producerea de ţuică) obligaţiile înrobitoare puse moţilor din zona Munţilor Apuseni, în special iobagilor şi minerilor.

Referitor la toate cele petrecute pe timpul revoluţiei de la 1848 - 1849 Avram Iancu dă multe răspunsuri „răilor zilelor de atunci", prin scrisorile sale. Spre exemplu în scrisoarea datată Cârnpeni 15 iunie 1849, adresată lui I. Simonffy, după ce Craiul Munţilor îi explică faptul că *„răscularea noastră nu s-a întâmplat prin amăgirea Austriei, după cum domniile voastre rău sunteţi informaţi, ci pe noi ne-a răsculat nerecunoaşterea naţionalităţii politice, tiraniile şi barbariile conservativilor şi aristocraţilor transilvăneni maghiari, cari, poporul, în această epocă nu le-a mai putut sufери, şi de cari inteligenţa s-a scârbit cu totul"*, ba, mai mult, provocarea de a depune armele în numele naţiunii maghiare, pe care acelaşi I. Simonffy o reclamă, Avram Iancu îi răspunde patetic: *„Ne provocaţi, frate, în numele naţiunii maghiare, să depunem armele, ba să le ridicăm împotriva tiranilor şi asupritorilor comuni. Crede-ne frate, că cu cea mai mare sfâşiere de inimi trebuie să mărturisim, că noi armele până acuma pe drept le-am întrebuinţat în contra apăsătorilor noştri, însă prin aceasta nu vrem a desonesta caracterul întregii naţiuni maghiare, nu, de aceasta ferească Dumnezeul popoarelor. Ci voim a vă trezi pe voi, şi a vă arăta, că între voi este vermele care vă roade rădăcina şi vă sapă temeiul unui viitor pe care vi-l puteţi promite etern"*. Şi Avram Iancu a avut dreptate iar spusele sale sunt valabile şi azi.

Aşa cum se ştie, revoluţia maghiară a fost înfrântă căci a avut obiective inadmisibile raportate la naţiunile din jur: croaţi, sârbi, români şi slovaci. Se dorea unirea cu forţa a Transilvaniei locuită de români în proporţie de două treimi. Trupele ţariste conduse de generalii Paskievici, Grotenjhelm şi Lüders, cele habsburgice comandate de generalul Haynau au înfrânt trupele maghiare la Albeşti (lângă Sighişoara), Şiria (lângă Arad), Komarom, Debreţin şi alte localităţi din Ungaria.

Demnitatea lui Avram Iancu şi a românilor a fost deosebită. Nu au vrut să participe la acţiuni militare împotriva maghiarilor, şi-au declarat neutralitatea prin aceasta dovedind încă odată superioritate şi onoare, ca înţelegere şi altruism.

Iată ce-i scria Avram Iancu lui Ludovic Kossuth la 3 august 1849, din Câmpeni: *„Văzând propunerile de pace, pe care ni le-a adus domnul Bălcescu, agentul emigraţiei române, din partea onorantului guvern maghiar, trebuie să ne exprimăm regretul că în împrejurările actuale nu putem să ne dezbatem ca fraţii cu fraţii maghiari restabilirea păcii, fiind situaţia în care ne găsim foarte critică.. Totuşi, pentru a dovedi sentimentele noastre frăţeşti pe care le nutrim faţă de naţiunea maghiară, am hotărât să rămânem neutri faţă de armata ungară în tot timpul acestor lupte, neatacând-o şi apărându-ne numai în cazul că am fi atacaţi. Nădăjduim că această neutralitate va fi respectată, atât de onoratul guvern ungar, cât şi de şefii armatei sale"*.

Deosebit de semnificativă este şi scrisoarea din 15/27 iunie 1849, Câmpeni, adresată lui I. Gosman, referitoare la tratativele cu Dragoş, acuzându-i pe români că ar fi instrumente carbe ale Camarillei (Austriei), pe care Hatvani nu le-a respectat, uzitând de tot felul de înşelăciuni pentru a-i prinde pe Avram Iancu, Petre Dobra, Ioan Buteanu, Simion Balint şi alţi prefecţi, comandanţi ai celor 15 legiuni româneşti, trecute în marea lor parte la apărarea circulară a Munţilor Apuseni.

Răspunsul lui Avram Iancu este: *„Deci vă îndreptăm acea rugare frăţească, să nu fiţi mici la credinţă înşelându-vă, că noi am fi oarbe instrumente ale Camarillei (Austriei) şi că principiul nostru ar fi singur negru-gălbinism, după cum vă place a crede. Nu, domnilor, nu! Noi suntem oamenii libertăţii! Pentru asta ne-am revoltat, pentru asta ne-am vărsat şi suntem hotărâţi a ne vărsa sângele până la ultimul român"*.

... Au trecut de atunci 149 de ani. Fără a fi şovini sau naţionalişti ,de extremă, sunt de acord ca şi reprezentanţii maghiarilor şi secuilor, alte naţionalităţi, să participe la guvernare. Dar ce s-a făcut la noi de către actuala conducere a ţării este de domeniul inadmisibilului, a unei trădări naţionale. După ce E. Constantinescu s-a angajat public la TVR 1 în faţa întregii naţiuni spunând de trei ori „Nu! UDMR-ul nu va participa la guvernare! E clar!". Au fost numiţi subprefecţi sau directori de Consilii judeţene unde ungurii reprezintă 3 - 12 la sută din populaţia judeţelor respective! În judeţul Bacău locuiesc 4373 maghiari şi secui, 0,6 la sută din populaţie, s-a numit subprefect maghiar. În judeţul Hunedoara trăiesc 33.849 maghiari (6,2 la sută), s-a numit subprefect maghiar; în judeţul Maramureş locuiesc 54.902 maghiari (10,2 la sută), s-a numit subprefect maghiar şi exemplele ar putea continua cu Aradul etc.

Din cele trei scrisori reprezentate prin scurte fragmente, toate previziunile lui Avram Iancu s-au adeverit. Şi atunci ne întrebăm de ce atâta trădare a intereselor românismului. Mai nou se vrea a fi trecut cu vederea şi pactul tâlhăresc Ribentrop - Molotov, să nu se scrie nimic despre el în Tratatul dintre Ucraina şi România. Bravo domnilor?! Să uităm totul. Pentru asta au murit peste 2.000.000 de români? Unde eşti tu, Ţepeş Doamne!?

Col. Vasile .TUTULA

Horia, dormi liniştit...

Horia, dormi liniştit...
gândul tău de foc a biruit...
grofii ca o apă tulbure s-au dus,
pe totdeauna, spre apus...

Horia, dormi liniştit...
vreri aspre veghează necontenit
şi-nchid, pentru năluci şi strigoi,
toate drumurile-ntoarcerii-napoi...

Aron COTRUŞ
(din volumul „Horia", 1935)

Legendă

Pe unde trecea,
În lungul şi-n latul
Apusenilor,
Avram Iancu lăsa o statuie
În mijlocul satului-
Din bronz sunător sau
Piatră aspră -
Să albă ţăranii
Unde să-şi ţină
Sfatul bătrânilor.

Aşa s-au clădit Apusenii,
Ca o cetate frumoasă
Apărată de statui.

Iar Craiul mergea mai departe,
Din sat în sat,
Doinind a jale şi a
Izbăvire,
În căutarea lui Horea
Şi a risipiţilor săi căpitani.

Se spune că Iancu merge şi astăzi
Printre ai săi
Cu gândurile departe,
Pe cărări vălurite de vânt,
Ca un duh
Înconjurat de tribuni,
Până va ieşi din legendă -
În vecii vecilor.
Amin!

Eva Andreea PATCA

Eroii de pe Muntele Rece

Nicăieri nu am avut atât de acut senzaţia întâlnirii cu istoria, ca în Munţii Apuseni. Aşa cum altă dată, potrivit legendei, călătorul găsea aurul în colbul drumului, aşa întâlneşte astăzi amintirea Iancului şi a lui Horia. Ca orice lucru trecător, aurul s-a pulverizat în cele patru vânturi, poleind multe turle de palate străine. Moţii au rămas cu codrii şi cu păşunile, cu respectul faţă de tradiţii şi amintiri. Nu aş sfătui pe nimeni să nesocotească mândria moţilor sau evlavia lor faţă de înaintaşi. Cineva îmi spunea că în aşezările moţilor s-au înălţat de-a lungul vremii nu mai puţin de 37 de monumente. Puţine sunt satele care nu i-au ridicat în bătătură pe cei mai vrednici dintre ei - pe Iancu şi Horea.

La asta mă gândesc, cu admiraţie faţă de oamenii munţilor, în timp ce urcăm anevoie spre cumpăna apelor, spre şaua de la Muntele Rece, la locul numit Vârful Plopi, „loc de pomenire şi de mănăstire".

Loc de pomenire - pentru că aici moţii au făcut cea mai firească faptă creştinească. La mijloc de octombrie 1944, au adunat toţi eroii - vreo 250, ştiuţi şi neştiuţi, din cinci batalioane şi un divizion de tunuri ale D. 2 M. şi le-au făcut sanctuar mai aproape de stele, în şaua Muntelui Rece. Iniţial au fost 18 cimitire. Mai sunt izvoare scrise şi orale din care aflăm despre slujbele de înmormântare oficiate de către confesorul Diviziei 2 Munte, preotul căpitan Jivoin Forga. Despre acei eroi tineri care au căzut pe măgurile Apusenilor se vorbeşte şi astăzi cu pioşenie şi rugă. Cei vii nu au uitat niciodată să-i cinstească pe cei morţi. Amintirea lor este sacră. În urmă cu doi ani, în 1995, ei au amenajat cimitirul eroilor din vârf de munte, cu truda şi cu mândria lor, cu dragostea lor curată faţă de cei care au căzut pentru patrie.

Loc de mănăstire - pentru că aici, în şaua Muntelui Rece, moţii au ridicat o mândră cetate de reculegere şi pelerinaj, cu hramul „Înălţarea Domnului". Turlele argintii ale mănăstirii sunt vizibile de la 15 km. Această frumoasă ctitorie este opera a mii de oameni, cărora li s-au alăturat Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, parohiile şi primăriile din Someşul Rece, Floreşti, Răşca, Valea Răştii, Gilău şi Valea Ierii, şi nu în cele din urmă conducerea Armatei a IV-a Transilvania. Subliniem rolul deosebit al d-lui ing. Buteanu şi preoţilor mănăstirii.

- Pe aici, domnule, s-au dat lupte grele, îl aud reflectând lângă mine pe dl. medic Gârbovan Liviu. În octombrie 1944 avea nouă ani şi era copil de trupă în linia întâi a trupelor române. Nu poate evoca nici o faptă fără a i se umple ochii de lacrimi. După mai bine de cincizeci de ani amintirile sunt încă dureroase.

- Uitaţi-vă acolo, şi acolo, şi acolo... Pe unde se văd denivelările ca nişte cicatrici în carnea păşunilor, era tranşeea şi cuiburile de mitralieră. Se văd bine urmele unde se apăra inamicul pe graniţă... Dar, ce spun eu graniţă - puneţi ghilimele. Aceasta nu era graniţă, era un blestem.

Badea Vasile Dodea avea, în 1944, şapte ani. Spune că era cercetaş. Copil de trupă, fugea cu mesaje de la o tranşee la alta. Îşi aminteşte bine cum vuiau toţi munţii, cum se stingeau de durere răniţii, de bravul căpitan Teodor Angheluţă, din Piteşti, căzut ca un erou pentru a intra în nemurire în 5 octombrie 1944. Printr-o coincidenţă, stranie, însuşi tatăl lui era soldat într-un pluton care a stat timp de 16 zile cu faţa la inamic, cu gândul dârz că trebuie să-şi elibereze satul.

- Ţin minte că mergeam cu soldaţii prin spatele liniilor. Duceam mâncarea pe poziţii, cu căruţele. Era un front de vreo 3 - 4 km. La înapoiere aduceam morţii stivuiţi ca sacii.

- Eu, zice şi Ielea Lucreţia Ţucală, aveam atunci numai trei luni. Vin însă aici de ani de zile, pentru că aici a luptat şi a căzut şi tatăl meu, soldatul Vasile Ţucală. Aşezarea cea mai apropiată, la sprânceana muntelui, cum se spune, este cătunul Bordeşti. Prin apropiere, ca o panglică albă, se poate vedea „Drumul lui Antonescu", care leagă Hăşdate de Muntele Rece. Se spune că, după „Diktat", mareşalul ar fi ordonat să se construiască acest drum, cu valoare strategică, lângă o graniţă vremelnică şi nedreaptă. Se mai spune că atunci, în octombrie 1944, drumul bravului oştean a contribuit mult la manevra de forţe şi mijloace.

- Orice ai face, moţii nu renunţă la ceea ce este al lor. Aici toată lumea vorbeşte de „Drumul lui Antonescu", îl aud pe dl. col. Vasile Tutula. E multă mândrie şi în convingerea lor. Legenda rămâne vie.

Ielea Lucreţia Ţucală îmi mai spune cum se înviorează uneori munţii. Îmi spune cum vin moţii la slujbă şi la vecernie pe cărările muntelui, în şir, cu lămpaşurile aprinse, ca într-o procesiune antică. Mai ales de sărbători, vin din Vlaha şi Bordeşti, Săvădisla şi Iara, Hăşdate şi Valea Ierii, Gura Râştii şi Someşul Rece. Un urcuş al penitenţei, cu credinţa strămoşească în ceea ce se cuvine.

- Ieşim din biserică şi ne întreptăm spre cimitirul eroilor cu lumânările aprinse. Ne rugăm la căpătâiul lor de ani de zile, chiar dinainte de a se zidi mănăstirea, pentru că sunt morţii noştri. Aici e frumos tot timpul, dar mai ales duminica şi de Paşti, ori când cinstim Ziua Eroilor, ori Ziua Armatei, că vin mulţi oameni şi militari care însufleţesc munţii. Locurile se umplu de viaţă. E creştineşte şi e frumos, mă asigură şi Ielea Irina Marcu, martoră la ceea ce s-a întâmplat pe aceste meleaguri la vârsta de 16 ani.

E primăvară, dar printre cruci coboară răcoarea binefăcătoare a înălţimilor. Peste mormintele eroilor cresc flori de câmp. Câteva lumânări stinse şi galbene cresc parcă din pământul reavăn. La căpătâiul unui ostaş se aude un oftat şi o rugă. Mă apropii de eroii cunoscuţi şi necunoscuţi. Pe cei din urmă poate nu-i voi cunoaşte niciodată. Primii însă au o identitate. Citesc literele săpate în lemn de o mână care înaintea iubirii de carte, îşi arată iubirea de oameni. Soldaţii Pulbere Dumitru şi Domniţa Petre; caporal Toader Vasile, soldaţii Eremia Aurel şi Fufezan Petru; sublocotenenţii Turcin Dumitru şi Niţache Dumitru; soldaţii Enache Ştefan, Boflea Victor şi Mocioiu Ioan; locotenent Suciu Teodor, căpitan Angheluţă Teodor... sunt doar câteva nume, din primul rând de cruci.

Aflu din mai multe surse că moţii au gânduri mari. Vor să facă aici un cimitir cum nu mai este altul pe toată întinderea Apusenilor. Acum însă nu sunt bani. Îmi povestesc cum va fi şi eu văd cu ochii minţii Monumentul ostaşului Român, străjuind şaua Muntelui Rece, pietrele albe de căpătâi, treptele de granit şi procesiunile militare, civilă şi religioase ce se vor succeda la marile sărbători, cinstindu-i pe cei veşnic tineri plecaţi dintre noi...

... Coborâm îngânduraţi muntele, cu înflorată reculegere interioară, dar şi cu hotărârea de a reveni şi de a-l urca. O dată şi încă o dată. Să-i mai văd pe cei vii cum vin la cei morţi pe cărările muntelui, în şir şi cu lămpaşurile aprinse, ca într-o procesiune antică. Să văd dacă au făcut ceea ce şi-au pus în gândul lor mândru şi curat, în afara oricărei îndoieli. Mă gândesc la ei cu emoţie şi sunt uimit să constat cât de mulţi oameni pot încăpea într-o inimă. Căci vor trece anii şi se vor petrece oamenii pe sub cetina brazilor, dar munţii şi faptele munţilor sunt făcute să dureze în veşnicie.

Col. Iulian PATCA

Două condeie de cremene ale Apusenilor

Moţii au ştiut dintotdeauna, ca nimeni alţii, să-i cinstească pe cei mai vrednici dintre ei. Nicăieri, în străvechea Vatră Românească nu-s cântece mai multe şi mai mândre, care să slăvească faptele eroilor locului, precum horile despre marii Crai ai Apusenilor Horia şi Iancu...

Cei mai mulţi dintre creatorii de frumos ai Apusenilor au fost înşişi oştenii Horii şi ai Iancului. Dar, încetul cu încetul, strecurându-se cu greu spre şcolile înalte, urmaşii eroilor moţi au trecut la înnoirea valoroasei tradiţii, horilor străvechi alăturându-li-se opere ce se înscriu în modernitatea epocii.

Două dintre vocile care s-au impus în Concertul Apusenilor, sunt, fără îndoială, cele ale lui Vasile Copilu Cheatră şi Petre Bucşa.

•

Vasile Copilu, cunoscut în istoria literară cu supranumele de Cheatră, s-a născut la 5 aprilie 1912 la Vulcani, judeţul Hunedoara, ca fiu al unui miner venit dinspre ţinuturile Ierii.

Primele clase primare le urmează la Iara, continuă apoi la Turda, la Cluj, pentru ca în 1942 să devină absolvent al Academiei Pedagogice din Bucureşti.

Activează ca subinspector şcolar şi inspector la Cluj, trece apoi pe la Universitatea Clujeană, iar din 1954 se stabileşte la Braşov, unde desfăşoară o rodnică activitate culturală şi didactică. Dar, perioada braşoveană este deosebit de fertilă, pentru Vasile Copilu Cheatră, îndeosebi pe tărâm literar.

După ce a debutat cu o povestire, în paginile literare ale ziarului clujean *Patria* şi cu poezie în revista *Darul vremii*, trece pe la publicaţiile *Fruncea* din Timişoara şi *Herald* din Cluj, pe la *Tulnicul Moţilor*, tot din Cluj, pune bazele revistelor *Lanuri*, *Crai Nou*, *Sympozion* şi *Detunata*. A mai publicat în *Tribuna*, *Orizont*, *Steaua*, *Astra*, *România Literară*, *Familia* etc.

A publicat mai multe volume de poezie, între care: *Cartea moţului* - 1937, *Carte de rugăciuni* - 1941, *Bună dimineaţa Ţară!* - 1945, *Cântecul moţilor* - 1981, *Iara* - 1989, *Psalmii Solomonarului de la Groapa Papii* - 1995.

Remarcat de George Călinescu în *Istoria Literaturii Române* „pentru felul în care participă la arta sufletului ardelean", poetul moţ avea să fie elogios apreciat de Mircea Eliade, care la apariţia *Cărţii Moţului* consemna: „Poetul Vasile Copilu Cheatră a izbutit, prin versul său abrupt şi versul de cremene, să mă introducă în universul unei lumi, cum n-ar fi izbutit o mie de tomuri sociologice"...

•

La cei 78 de ani împliniţi la 11 martie 1997, **Petre Bucşa** este unul din numele de referinţă ale vieţii culturale clujene. Studiile pedagogice, începute la Şcoala Normală din Abrud, continuate la Şcoala Normală de Învăţători din Cluj şi la Şcoala Normală din Deva (era perioada cedării Transilvaniei de Nord Vest, Ungariei hortyste), apoi studiile de drept i-au permis abordarea unor domenii de mare diversitate. Aşa se face că, după întoarcerea de pe front (unde a participat ca ofiţer, fiind de două ori rănit), a activat ca profesor, director de şcoală şi de liceu, lector universitar, director al Teatrului Naţional din Cluj.

Lansat în poezie la revista *Luceafărul* în 1941, Petre Bucşa colaborează constant la mai multe reviste şi periodice: *Ardealul*, *România Literară*, *Tribuna*, *Ramuri*, *Astra*, *Steaua*, *Vatra*, *Familia*, *Orizont*, *Contemporanul*, *Iancule Mare* etc. şi la presa locală (*Adevărul de Cluj*, *Curierul Primăriei Municipiului Cluj-Napoca*, *Mesagerul transilvan*).

A publicat mai multe volume de poezie (*Cetini mohorâte* - 1943, *De n-ar veni noaptea* - 1969, *Ceremonii* - 1978, *Cutremurul cuvintelor* - 1982, *Dincolo de uitare* - 1984, *Mereu iubirea* - 1988, *Insoritele izvoare* - 1989, *Trecând prin anotimpuri* - 1990, *Transparenţe* - 1993, *Melancolii policrome* - 1994), a participat la editarea unor lucrări în colaborare cu alţi autori (*Ieşirea din ceaţă* - 1985, *Inscripţii pentru mileniul trei* - 1989) şi a publicat, în traducere, un roman (*Stiletul*, de Răbacov - Roman) şi o piesă de teatru (*Sherlock Holmes*, de A.C. Doyle şi W. Gillette).

* * *

Pe lângă poezie şi vecinătatea locurilor de obârşie, pe cei doi poeţi ai Apusenilor îi leagă, în ultimii ani, activitatea pe care o desfăşoară în societatea „Avram Iancu", în calitate de preşedinte de onoare al filialei Braşov - Vasile Copilu Cheatră şi de preşedinte al filialei Cluj - Petre Bucşa.

Amândurora, „La mulţi ani!" cu sănătate şi cu putere de muncă, spre bucuria celor apropiaţi lor şi a nenumăraţilor lor cititori.

Emil LUCA

Cântecul Moţilor

Cântecul moţilor începe cu mult mai demult,
De când îl luluie moaţele de-a gata,
Când îmi pun urechea la pământ l-ascult.
Cum îi bate inima în Detunata.

Îmi cere să-i cânt cum trăiesc în sufletul meu,
În aceşti munţi, numai munţi de oseminte,
Încă pe vremea când nici nu se pomenea de Dumnezeu,
Ba chiar cu mult mai înainte.

Calea lor a fost lungă şi grea,
Ca şi calea pâinii cea de toate zilele,
Nu ştie încă nimenea
Cine a frământat, prima oară, pâinile.

Moţii s-au trezit aici odată cu soarele,
Printre freamăte şi printre şoapte,
Odată cu păsările şi brazii ce nu-şi lapădă odoarele,
Nici în cel mai întunecat miez de noapte.

Ei au trăit în alba copilărie a neamului meu,
Născut să bea apă din izvoarele dorului,
C-o mână pe jug, cu alta pe resteu,
Bătându-se, câteodată, pentru dreptatea poporului.

Cântecul moţilor duce prin munţi,
Unde trăiesc numai oameni de bine,
Sărutaţi când de ploi, când de soare pe frunţi,
Gata să-şi împartă şi apa şi pita cu tine.

Dar mai ales duce spre inima mea
Cântecul moţului, de când m-am născut şi trăiesc
Încât străluceşte în mine, ca o stea,
Şi-s gata pentru el, să mi-o dăruiesc.

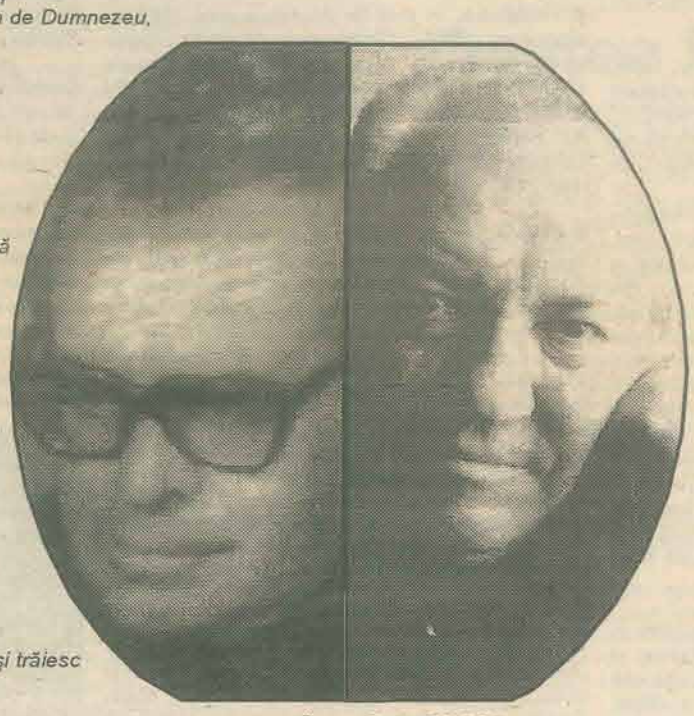

Vasile COPILU CHEATRĂ **Petre BUCŞA**

Recviem pentru Crăişorul Horia

Scapără luna în căpestrele cailor
iar stelele, buimace, neostoite preling
lăcrămi tăcute-n pământ...
În Ţara lui Horia
de vă-ncumetaţi să veniţi
desbrăcaţi-vă cugetul
de orice cuvânt!...

Luceafărul serii
arde-ntr-un vârf de brad fulgerat
paftale de purpur sticlind
cailor pe oblînc.
Pe-aici doar inima lăsaţi-o
nestingherită să bată
precum un clopot de bronz
reverberând din adânc...

Numai genunchii
mult răstigniţi-i
să-i sângere steiul
veacuri la rând de lacrămi spălat,
steiul acesta cu iz de baladă
pe care cândva
opinca lui sfântă durut a călcat...

Iar frunţile smerit răstigniţi-le
peste cât Transilvania
risipitele lor preasfinte morminte
căci, iată, codrii se-mbracă, toamna,
în odăjdii de flăcări multicolore
în semn de veşnică aducere-aminte

A apărut

Un nou album „Morcan"

Editarea unui volum care cuprinde lucrări reprezentative din creaţia artistică a pictorului Lazăr Morcan devenise o necesitate firească - aceea de a înfăţişa publicului iubitor de artă opera unui creator afirmat - constituind, totodată, împlinirea unei aspiraţii fireşti, cât şi un eveniment editorial şi cultural semnificativ.

Născut în Albac, Lazăr Morcan rămâne ancorat, prin cea mai mare parte a creaţiei sale, în universul spiritual al moţilor, căruia îi dă expresie în transfigurări peisagistice de o mare relevanţă. Întregul cuprins al Munţilor Apuseni, ale căror repere istorice şi geografice le constituie localităţile şi locurile Câmpeni, Avram Iancu, Ţebea, Abrud, Zlatna, Albac, Baia de Criş, Lupşa, După Piatră, Găina, Mărişel, Zarand, Fântânele, toate configurând acest „panteon" al românilor, aria unde „viforele" vremii au bătut cu toată forţa vitregiei lor.

Urmaş autentic (prin trăiri şi sentimente) al lui Horea şi Iancu, Lazăr Morcan dă expresie prin fermitatea liniilor, simbolurii şi cromatică, unor colţuri de natură sugestive, de un realism puternic, în care lumina nimbează priveliştile şi arborii, recreînd atmosfera autentică a acestui frumos pământ românesc. El se apropie astfel, prin optimismul care se degajă din fiecare tablou, cât şi prin amprenta istorică a unor evocări, de ceea ce a reţinut în plan poetic şi dramaturgic atenţia lui Lucian Blaga şi Octavian Goga, proza lui Ion Agârbiceanu, cât şi a altor personalităţi proeminente ale culturii noastre.

Lazăr Morcan: Iarnă în Apuseni

Tocmai de aceea în lucrările artistului predomină peisaje cu munţi, de o mare varietate a subiectelor, impresionante imagini rupestre, stâncile şi grohotişurile, dar şi imaginea senină a poienilor şi lacurilor, toate simbolizând emblematic nobleţea aspră a acestui ţinut al „ţării de piatră".

Exersând în descifrarea simbolurilor transpuse în plan artistic, Lazăr Morcan ne înfăţişează, totodată, în picturile sale lumea mirifică a mineralelor, de o mare bogăţie şi diversitate, desprinse din bolţile de catedrală, dăltuite de natură, ale peşterilor - dovadă că atracţia lor este irezistibilă nu doar pentru speologi. Preocupările sunt extinse spre adâncurile minelor, de unde prin efort susţinut şi îndelungat, oamenii au scos la lumină bogăţia pământului spre a rezista adversităţilor şi a înălţa naţia.

Pictorul tratează cu aceeaşi inspiraţie şi sensibilitate vestigiile istorice, între care se remarcă inegalabilele monumente ale antichităţii romane, vădind predilecţia artistului pentru simbolurile primordiale ale etnogenezei noastre.

Peisagist prin excelenţă, pictorul reuşeşte să creeze privitorului un sentiment robust de plenitudine când admiră veşmintele toamnei, în care natura este redată în ipostaze diferite, tablourile având multă substanţă, forţă de expresie, sensibilitate.

Cele peste 55 de expoziţii ne îngăduie să conchidem că dominanta creaţiei picturale a maestrului Lazăr Morcan este linismul, prin plenitudinea compoziţiilor sale, folosind o întreagă paletă de mijloace de expresie şi un evantai bogat de motive creatoare de sugestii şi trăiri estetice puternice.

Tehnica folosită este acuarela, guaşa, uleiul şi tehnica mixtă. În ceea ce priveşte paleta coloristică, predomină ocrul, oranjul, nuanţele de albastru, verde, maro, în doze atent distilate.

Putem conchide că lucrările semnate de Lazăr Morcan poartă cu pregnanţă pecetea artei autentice, lipsite de ostentaţie, evitând facilul, elaborată cu o nedisimulată sinceritate care transmite o vădită stare de elevaţie şi un fior inefabil de reconfortare spirituală.

Prof. univ. dr. Ioan Silviu NISTOR

Doi mari istorici ai României, academicienii clujeni Ştefan Pascu şi Camil Mureşan, la sfat de taină...

Dumitru Fărcaş şi taragotul lui vrăjit, mereu prezenţi la manifestările de suflet ale moţilor...

Victor Bercea, omul care a adus pe scena Casei de Cultură a Studenţilor, Festivalul de Folclor Moţesc...

Trei Doamne cu suflete mari, aflate în fruntea filialelor Societăţii „AVRAM IANCU" din Ocna Mureş, Aiud şi Dej...

Poetul moţ, Vasile Copilu Cheatră, alături de preşedintele Societăţii „AVRAM IANCU", Ioan Teodor Stan şi de vicepreşedintele Emil Luca...

Agenda Societăţii „AVRAM IANCU"

(urmare din pag. 1)

Gala laureaţilor concursului de interpretare a muzicii populare româneşti „Sus, sus, sus la Vidra, sus", ediţia a III-a, i-a adus la rampă pe câştigătorii:

Marele premiu: - Georgeta Fârţală Florea (Cluj-Napoca); Premiul I - Nicolae Gabriel Tuhuţ (Abrud); Premiul II - Mihai Petruş (Şieu, Maramureş); Premiul III - Gabriela Ilinca (Dobreşti, Argeş); Solişti instrumentişti : premiul I - Ioan Ardelean (Cluj-Napoca), premiul II - Traian Ciuculescu (Bradu, Argeş), premiul III - Ciprian Oneţiu (Abrud - Alba); Premiul Uniunii „Vatra Românească" filiala Alba - Ileana Rus (Orăştie); Premiul Primăriei Câmpeni - Mirela Mănescu (Câmpeni); Premiile Societăţii Cultural Patriotice „Avram Iancu" din România: Florina Moca (Cluj-Napoca), Maria Georgia Burz (Câmpeni), Maria Neag (Mureş), Eugen Pistol (Orăştie), Viorica Blaga (Alba), Alida Anton (Botoşani); Premiul „Nicolae Furdui Iancu" - Nicolae Gabriel Tuhuţ (Abrud).

Spectacolul folcloric a antrenat 1.000 de artişti profesionişti şi amatori, români de pe Valea Timocului, Banatul Sârbesc, Cernăuţi, din Dragoş-Vodă, Bucovina de Nord şi Chişinău.

Câştigătorii concursului de frumuseţe „Crăiasa şi Craiul Muntelui Găina" au fost Mariana Daniela Iva (20 ani, solistă vocală, colaboratoare a Casei de cultură din Abrud) şi Bogdan Matiş (26 ani, din Alba).

La concursul meşterilor populari „Mâinile care cântă", primii s-au clasat Petru şi Aurel Mocan din Arieşeni, respectiv Gheorghe Câra din Poiana Vadului (prelucrarea lemnului) şi olarii din Obârşii, Hunedoara (secţiunea ceramică).

Firma ALCATEL cu o staţie mobilă a asigurat transmiterea de corespondenţe prin fax şi s-a putut telefona oriunde în ţară şi în lume.

Se cuvin mulţumiri conducerii Armatei a IV-a Transilvania - sub comanda gen. de divizie Dorin Gheorghiu şi a şefului de stat major al armatei, gen. de brigadă Ioan Cioară, unităţilor subordonate care au dus greul, demonstrând disciplină, competenţă şi artă militară deosebită.

■ **Someşeni - Cluj-Napoca, 1 august 1996.** Cinstind armata română - tradiţiile de luptă ale acesteia - în ziua de 1 august (fiind omagiată la scară naţională ca ziua tanchiştilor), preşedintele Societăţii „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, secretarul general, col. (r.) Vasile Cristea, au fost prezenţi la unitatea de tancuri la primirea Drapelului de luptă al Unităţii. Alături de comandantul Armatei a IV-a Transilvania, gen. de divizie Dorin Gheorghiu, s-au aflat comandanţi de mari unităţi din zona de responsabilitate a Armatei a IV-a, cadre militare active şi în rezervă, veterani de război, oficialităţi civile, reprezentanţi TV şi ai presei locale.

■ **Iara - jud. Cluj.** Ziua de 11 august 1996 va rămâne pentru totdeauna întipărită în memoria tuturor participanţilor la marile manifestări de înaltă simţire şi trăire românească, organizate de Primăria Comunei Iara, Exploatarea Minieră Iara şi Societatea „Avram Iancu" din România care au avut loc cu prilejul dezvelirii bustului eroului naţional martir AVRAM IANCU, înfiinţarea subfilialei „Ioan Arion" a Societăţii „Avram Iancu" din comuna Iara şi sărbătorirea Zilei Minerului. Momentele manifestărilor au fost precedate de ceremonialul militar. Poetul Vasile Copilu Cheatră (preşedinte de onoare al filialei Braşov a Societăţii „Avram Iancu"), fiu al satului, ing. Gheorghe Chindriş, directorul Exploatării Miniere Iara, au dezvelit bustul eroului ca semn de preţuire pentru contribuţia determinantă a celor amintiţi la realizarea monumentului (...) S-a ales conducerea subfilialei: Preşedinte de onoare ing. Gheorghe Chindriş, preşedinte prof. Ovidiu Tolan. Preşedintele Societăţii „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioant Teodor Stan a condus nemijlocit întreaga festivitate. Printre cei care au luat cuvântul s-a aflat şi lector univ. dr. ing. Emil Luca, de pe aceste meleaguri, vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Societăţii „Avram Iancu" din România.

Iara

■ **Cluj-Napoca (16 august 1996).** Participarea la manifestările de ceremonie militară şi religioasă care au marcat aniversarea a 80 de ani de la înfiinţarea Armatei a IV-a Transilvania. S-a dezvelit placa comemorativă ce marchează acest moment aniversar şi a prezentărilor sculpturale ale primilor comandanţi ai Armatei a IV-a, mareşal Constantin Prezan şi generalul Traian Moşoiu.

Reprezentanţii Societăţii „Avram Iancu" în frunte cu prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan au depus coroane de flori lângă piedestalul busturilor celor doi foşti comandanţi.

Cluj-Napoca

■ **Sutjeska - Iugoslavia.** Duminică, 18 august 1996, în Iugoslavia a luat fiinţă cea de-a 32-a filială a Societăţii „Avram Iancu". În fruntea acesteia au fost aleşi scriitorul şi publicistul Pavel P. Filip ca preşedinte, prof. univ. dr. Gligor Popi, avocat Livius Lepădat, preşedinţi de filiale CRI Mitea Omoran şi Iancu Murărescu şi prof. Gheorghe Lifa ca vicepreşedinţi iar prof. Iancu Pancaricean ca secretar.

La această festivitate din Voivodina, la Sutjeska a participat o delegaţie a Societăţii „Avram Iancu" din România, condusă de prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, din care au făcut parte 14 persoane (primită cu multă căldură, cu ospitalitatea specifică poporului român).

■ **Petroşani.** În ziua de 22 august 1996, conducerea Societăţii „Avram Iancu" din România (preşedintele, secretarul general), s-au întâlnit cu moţii din Valea Jiului. Moţii au fost informaţi despre activitatea Consiliului Naţional (activităţi desfăşurate), precum şi obiectivele de viitor în conformitate cu Statutul societăţii.

■ **Horea - jud. Alba.** Duminică 20 august 1996, acolo unde s-a născut Horea, s-au desfăşurat manifestări sub genericul „Ziua Lemnarului", organizate de Primăria Horea, Fundaţia Lemnarului şi Societatea „Avram Iancu" din România.

La manifestări au participat conducerea Consiliului Naţional în frunte cu preşedintele, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, delegaţii ale filialelor şi subfilialelor Societăţii „Avram Iancu" din Transilvania, parlamentari, oameni de cultură, cooperative meşteşugăreşti, numeroşi cetăţeni din localitate şi împrejurimi (judeţele Alba, Bihor, Cluj). S-au depus coroane la bustul lui Horea, s-a înfiinţat cea de-a 18-a filială a Societăţii „Avram Iancu", subfiliala „Crăişorul Horea". A fost aleasă conducerea: preşedinte de onoare a fost ales d-nul Cornel Olar, primarul comunei Horea, preşedintele subfilialei prof. Oneţiu Avram. Asistenţa a aplaudat apoi în cadrul programului artistic o minunată serbare câmpenească, din care nu a lipsit hora moţească.

■ **Timişoara.** În zilele de 24 - 25 august 1996 în Iugoslavia s-a desfăşurat Festivalul de Folclor şi Muzică Românească „Aliburnar '96". La această manifestare a participat o delegaţia a filialei Timişoara a Societăţii „Avram Iancu", condusă de preşedintle acesteia, ing. Ciama Ioan.

■ **Cluj-Napoca.** În ziua de 31 august 1996, Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu", Biroul Executiv al Consiliului Naţional a adresat un apel preşedintelui României în care se arată „Fără să conteste buna credinţă a nici unei din părţile angajate în definitivarea Tratatului româno-ungar, Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu" solicită, înainte de semnarea unui act atât de important pentru poporul român, să fie consultate, printr-o întrevedere cât mai grabnică, alături de partidele parlamentare, şi marile forţe apolitice ale ţării.

În preajma datei de 30 august, zi dureroasă pentru ţară şi îndoliată pentru românii transilvăneni - se arată în apel - orice tratat poate fi privit cu suspiciune. Suntem datori faţă de strămoşii noştri pentru viitorul urmaşilor noştri, la prevedere şi prudenţă.

Sensibilitatea românilor din istorica Transilvanie a stat mereu la baza menţinerii fiinţei naţionale pe aceste meleaguri dintotdeauna româneşti. Înţelegem integrarea noastră în NATO şi în Uniunea Europeană (...) fără ştirbirea suveranităţii, independenţei şi integrităţii ţării, fără încălcarea legilor şi Constituţiei României.

Ne adresăm Dumneavoastră, cu tot respectul cuvenit Preşedintelui Ţării, convinşi fiind că veţi înţelege legitima noastră îngrijorare şi veţi proceda în consecinţă, pentru binele României".

■ **Cluj-Napoca - 5 septembrie 1996.** Ministrul de Stat, Teodor Meleşcanu, ministrul Afacerilor Externe, invitat de Societatea „Avram Iancu" pentru o întâlnire cu membrii societăţii. Tema discuţiilor - Tratatul de bază româno-ungar.

■ **Cluj-Napoca.** Întâlnirea domnului ministru de stat, ministrul Afacerilor Externe al României, Teodor Meleşcanu, în 6 septembrie 1996, la Casa Universitarilor din Cluj-Napoca cu conducerea filialelor Societăţii „Avram Iancu" din Transilvania, cu Biroul Executiv al Consiliului Naţional, conducerile Universităţilor din Cluj-Napoca, cu manageri generali, locuitori ai Clujului, în legătură cu Tratatul româno-ungar.

■ **Baia de Criş - 14 septembrie 1996.** În organizarea Societăţii Cultural-Patriotice „Avram Iancu", filiala Deva, şi a comunei Baia de Criş, a fost dezvelit monumentul funerar ridicat pe locul unde a murit la 10 septembrie 1872 eroul naţional Avram Iancu. Ceremonialul s-a desfăşurat cu tot fastul militar.

■ **Ţebea.** Comemorarea, în cadrul unei mari adunări populare, în ziua de 15 septembrie 1996 a 124 de ani de la trecerea în eternitate a eroului naţional, Avram Iancu, precum şi pomenirea celorlalţi martiri ai moţilor, ce dorm somnul de veci aici.

■ **Cluj-Napoca.** În ziua de 16 septembrie 1996, în cadrul ceremoniei de deschidere a anului de învăţământ de la Liceul „George Coşbuc" din Cluj-Napoca, elevei Eva Andreea Patca, din clasa a IX-a a liceului amintit, i-a fost acordat Marele Premiu pentru poezie, la concursul naţional de gen, iniţiat de Societatea Cultural Patriotică „Avram Iancu" din România.

Premiul în valoare de 100.000 lei i-a fost înmânat tinerei poete de către preşedintele Societăţii „Avram Iancu", dl. prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, împreună cu poetul Petre Bucşa - preşedintele filialei Cluj-Napoca a Societăţii „Avram Iancu". Liceul a primit în dar din partea Societăţii „Avram Iancu" bustul în miniatură al Crăişorului.

■ **Timişoara.** În ziua de 21 septembrie 1996, în organizarea filialei Timişoara a Societăţii „Avram Iancu" la Şcoala Generală ce poartă numele eroului naţional Avram Iancu, s-au comemorat 124 ani de la trecerea în eternitate a lui Avram Iancu. Au participat elevi, membri ai filialei U.V.R., Garnizoana militară, reprezentanţi ai presei şi televiziunii.

■ **Cluj-Napoca.** * În ziua de 22 septembrie 1996, la Casa Tineretului din Cluj-Napoca, preşedintele Societăţii „Avram Iancu" din România şi secretarul general au participat la întâlnirea cu O.N.G.-urile din zona transilvană.

* Societatea „Avram Iancu" din România a organizat în 26 septembire 1996, la Casa de Cultură Studenţească un mare spectacol pentru moţi şi simpatizanţii acestora „Io-s fecior din Sohodol" cu: Nicolae Furdui Iancu, Dumitru Sopon, Mariana Morcan, Maria Dan, Ionuţ Fulea, Georgeta Fârţală, Nicolae Turcu, Florina Moca. Au participat, de asemenea, ansamblurile Crai Nou (Alba Iulia), Dor Transilvan (Cluj-Napoca), Nepoţii Iancului (Huedin). Realizatorul spectacolului: prof. Victor Bercea.

■ **Turda.** În organizarea filialei Turda a Societăţii „Avram Iancu", preşedinte dr. ing. Lucia Roman şi Grupul Şcolar Agricol Turda, director prof. Maria Gădălean, în ziua de 3 octombrie 1996 s-a desfăşurat a III-a ediţie a sesiunii de comunicări „Cinstire străbunilor eroi". Au fost prezenţi la această manifestare a elevilor, preşedintele Societăţii „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, care a condus activitatea, col. (r.) Vasile Cristea - secretar general, preşedintele executiv al filialei din Cluj-Napoca - Marius Trif, preşedinţii filialelor din Aiud - Jenica Sătmărean, Ocna Mureş - Elena Benţa, Câmpia Turzii - Doina Moldovan, Dumitru Sopon (...)

În încheiere s-a desfăşurat o interesantă reuniune a elevilor cu participarea formaţiei de muzică a garnizoanei Turda.

■ **Cluj-Napoca.** *La sala de spectacole a Casei Municipale de Cultură din Cluj-Napoca, în data de 5 octombrie 1996 s-a desfăşurat festivitatea de decernare a premiilor în cadrul festivalului „Orfeu" de poezie ardelenească de după 1989, ediţia I, oct. 1996.

La secţiunea „concurs" Premiul Publicaţiei <<Iancule Mare>> l-a primit Eugenia Macavei (Abrud).

*La sala de conferinţe a Hotelului „Melody", în ziua de 9 octombrie 1996, conducerea Societăţii Cultural Patriotice „Avram Iancu" din România a organizat o conferinţă de presă în care preşedintele prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan a informat reprezentanţii presei şi TV despre activitatea Societăţii „Avram Iancu".

■ **Petroşani.** Sub egida Societăţii „Avram Iancu", filiala Valea Jiului şi a Ligii Sindicatelor Miniere, în ziua de 10 octombrie 1996, la Casa de Cultură din Petroşani a fost organizată o manifestare ştiinţifică şi artistică de mare prestigiu care s-a desfăşurat sub genericul „Duhul lui Iancu în Valea Jiului". Programul manifestărilor a cuprins constituirea subfilialei Aninoasa a Societăţii „Avram Iancu", a 19-a (filiala Valea Jiului), apoi simpozionul cu tema „Avram Iancu în conştiinţa românilor" şi un frumos spectacol folcloric.

Manifestarea marchează împlinirea unui an de la constituirea filialei Valea Jiului, înfiinţarea primei subfiliale la Aninoasa (apoi în celelalte oraşe din Valea Jiului), nu în ultimul rând scopul este de a ridica în Petroşani o statuie ecvestră a Crăişorului Munţilor Apuseni.

Preşedinte de onoare al subfilialei Aninoasa a Societăţii „Avram Iancu" a fost ales dl. ing. Mircea Golgoţiu, directorul Exploatării Miniere Aninoasa iar preşedinte dl. prof. Teodor Trifa (Şcoala Gen. Aninoasa).

La simpozion au participat cunoscuţi istorici şi oameni de cultură din Cluj-Napoca: acad. Ştefan Pascu, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, prof. dr. Gelu Neamţu, cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie din Cluj-Napoca, col. (r.) Vasile Cristea, preşedintele filialei Deva a Societăţii „Avram Iancu", prof. Ioan Sicoe, ing. Miron Cosma - lider al Sindicatelor miniere Valea Jiului.

■ **Beliş - jud. Cluj.** În ziua de 12 octombrie 1996 s-a desfăşurat ceremonialul militar şi religios cu ocazia dezvelirii monumentului care evidenţiază „Tragedia de la Beliş" care va trebui să rămână întotdeauna în amintirea poporului român, ca un memento al timpurilor care au trecut şi care nu se mai pot înapoia niciodată!

Festivităţile au fost organizate de Primăria comunei Beliş, Inspectoratul de Poliţie al judeţului Cluj şi Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu" din România. Preşedinte al subfilialei Beliş a Societăţii „Avram Iancu", care a fost înfiinţată cu această ocazie, (cea de-a 20-a), este dl. Ioan Gherman.

■ **Băişoara - jud. Cluj.** Serbarea Câmpenească Anuală (aflată la a 3-a ediţie), desfăşurată Crucea Iancului de la Cabana Muntelui Băişorii, s-a bucurat de prezenţa, alături de numeroase personalităţi, a preşedintelui Societăţii „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan şi a secretarului general, col. (r.) Vasile Cristea.

În ziua de 14 octombrie 1996 conducerea Consiliului Naţional al Societăţii Cultural Patriotice „Avram Iancu" din România l-a felicitat pe dl. acad. Ştefan Pascu, preşedintele de onoare al Societăţii „Avram Iancu", la împlinirea vârstei de 82 de ani.

■ **Câmpia Turzii - Turda.** În zilele de 17 şi 18 octombrie Consiliul Naţional al Societăţii Cultural Patriotice „Avram Iancu" din România, filialele Câmpia Turzii şi Turda a Societăţii „Avram Iancu" au organizat spectacole de muzică populară românească pentru membrii societăţii şi simpatizanţi cu participarea unor îndrăgiţi interpreţi ai cântecului popular transilvan şi a orchestrei „Dor Transilvan" din Bistriţa.

Câmpia Turzii

■ **Aghireş - jud. Cluj.** În 20 octombrie 1996 are loc constituirea subfilialei cu nr. 21 a Societăţii „Avram Iancu". Preşedinte de onoare a fost ales dl. Stanciu Ioan, directorul Exploatării Miniere Aghireş, iar preşedinte dl. Berar Augustin.

■ **Sibiu.** În ziua de 24 octombrie 1996 filiala Sibiu a Societăţii „Avram Iancu" şi Liceul „Ioan Lupaş" din Sălişte au organizat Simpozionul „Omagiu Asociaţiei Astra la 135 ani de la înfiinţare".

Au prezentat comunicări dr. Mihai Racoviţeanu, dr. Pamfil Matei, preşedintele filialei, şi dr Ioan Mariş.

■ **Cluj-Napoca.** Participarea filialei Cluj-Napoca a Societăţii „Avram Iancu" şi a Consiliului Naţional la manifestările prilejuite de „Ziua Armatei Române" - 25 octombrie 1996 prin depuneri de coroane, jerbe şi buchete de flori la Cimitirul Eroilor şi Statuia Ostaşului Român.

■ **Timişoara.** Filiala Timişoara a Societăţii „Avram Iancu" al cărei preşedinte este ing. Ciama Ioan a organizat în 9 noiembrie 1996 o mare Reuniune a moţilor din Banat cu participarea românilor de peste hotare (C.R.I.). Reuniunea s-a bucurat de mult succes şi a primit laude din partea participanţilor.

■ **Oradea.** Sâmbătă, 23 noiembrie 1996, în sala festivă a Liceului Emanuil Gojdu din Oradea, filiala Bihor a Societăţii „Avram Iancu" s-a desfăşurat

(continuare în pag. 7)

Agenda Societăţii „AVRAM IANCU"

(urmare din pag. 6)

adunarea generală a filialei care a analizat activitatea de la constituire (23 VI. 1994 - 23 XI 1996) şi a hotărât programul propriu de activitate pentru perioada următoare, în prezenţa staffului Societăţii „Avram Iancu" din România - prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan - preşedinte, a vicepreşedinţilor Al. Ion Crişan, Petre Coţa, Lazăr Morcan, Vasile Cristea - secretar general, d-na Marioara Niţulescu, poetul Petre Bucşa, preşedintele filialei Cluj a Societăţii „Avram Iancu".

A fost ales Consiliul filialei pe o durată de patru ani. Prof. Doina Sfârlea a fost realeasă ca preşedinte al filialei Bihor a Societăţii „Avram Iancu", preşedinte executiv a fost ales Ioan Tara, directorul de la Curtea de Conturi, iar preşedinte de onoare a fost ales generalul de brigadă Lazăr Cârjan, comandantul Inspectoratului Judeţean Bihor (simbol al luptătorului pentru artă şi cultură - cum a fost denumit). La această activitate au ţinut să fie prezenţi preşedinţii filialelor din Carei, Huedin, reprezentanţi din Satu Mare, U.V.R., cadre didactice, scriitori. Lucrările adunării au fost conduse de dl. prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, preşedintele Societăţii „Avram Iancu" din România.

■ **Timişoara.** Participarea reprezentanţilor filialei în perioada 22 - 24 noiembrie 1996 la manifestările culturale dedicate Zilei Naţionale a României şi la şezătoarea literară organizată de către S.L.A. „Tibiscus" din Uzdin (Iugoslavia). Cu această ocazie a avut loc şi o donaţie de carte românească.

■ **Sibiu.** În ziua de 29 noiembrie 1996 s-au desfăşurat la Sibiu manifestările prilejuite de Reuniunea anuală a moţilor, Adunarea generală a membrilor filialei Sibiu a Societăţii „Avram Iancu".

A avut loc un spectacol dedicat zilei de 1 Decembrie („Cercul Militar") şi o întâlnire a membrilor Societăţii şi invitaţilor la o frumoasă reuniune (la Împăratul Romanilor).

Manifestările au fost onorate de prezenţa preşedintelui Societăţii „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan.

■ **Alba Iulia, Cluj-Napoca, Dej, Braşov, Oradea, Tg. Mureş, Deva.** Şi în multe alte localităţi unde fiinţează filiale ale Societăţii „Avram Iancu" s-a participat la manifestările prilejuite de ZIUA NAŢIONALĂ A ROMÂNIEI.

La Alba Iulia a fost prezentă conducerea Consiliului Naţional şi a filialei Cluj-Napoca a Societăţii „Avram Iancu".

S-au depus coroane şi jerbe de flori şi s-a participat la ceremonialul militar şi religios, alături de conducerea Statului.

La Dej, în organizarea Societăţii „Avram Iancu", Departamentul de tineret a prezentat un spectacol la Monumentul Memorandiştilor, apoi un concert de colinzi la Casa Municipală de Cultură.

■ **Satu Mare.** În ziua de 9 decembrie 1996 la Satu Mare, în prezenţa preşedintelui Societăţii Cultural Patriotice „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan şi a secretarului general, col. (r.) Vasile Cristea, s-a desfăşurat şedinţa de lucru a grupului de iniţiativă pentru organizarea constituirii filialei Satu Mare a Societăţii „Avram Iancu".

■ **Bistriţa.** În organizarea Filialei Bistriţa a Societăţii „Avram Iancu" preşedinte dl. ec. Vasile Popa, în zilele de 18 - 24 decembrie 1996 s-a desfăşurat un intresant concert de „Colinde şi cântece străbune" şi acordarea de cadouri elevilor de la şcoala generală ce poartă numele eroului naţional Avram Iancu şi copiilor de la Grădiniţa nr. 4 din Bistriţa.

Iara

■ **Cluj-Napoca - Colind Iancului.** Colind Iancului are deja o tradiţie. Duminică, 22 decembrie 1996, în Piaţa Avram Iancu din Cluj-Napoca (la statuia eroului), a avut loc cea de-a III-a ediţie a manifestărilor reunite sub titlul generic de „Colind Iancului", organizate ca în fiecare an de Societata „Avram Iancu".

S-au aflat aici Înalt Preasfinţia Sa, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului, Bartolomeu Anania, membru de onoare al Societăţii „Avram Iancu", alte feţe bisericeşti, reprezentanţi ai administraţiei locale, conducerea Consiliului Naţional al Societăţii „Avram Iancu" şi a filialei Cluj-Napoca. Corala universitarilor clujeni condusă de către dirijorul Aristotel Cruceanu a interpretat o serie de colinde. E deja o tradiţie ca în programul sărbătorilor să colindăm la monumentul lui Avram Iancu, să aducem un omagiu marelui nostru erou naţional, a spus Ioan Teodor Stan, preşedintele Societăţii „Avram Iancu". Multiplicarea sunetului a fost asigurată de o echipă specială a Armatei a IV-a, pentru care le mulţumim.

■ **Cluj-Napoca.** Sfârşit de an 1996. Sub semnătura preşedintelui Societăţii „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan şi a secretarului general, col. (r.) Vasile Cristea, este transmisă prin presa locală următoarea URARE: „Societatea Cultural Patriotică <<Avram Iancu>> din România urează membrilor şi simpatizanţilor tuturor celor care au fost alături de noi cu gândul sau cu fapta, Sărbători Fericite, sănătate, bucurii, împlinirea nădejdilor şi aspiraţiilor, izbânda truei pentru binele familiei şi al neamului românesc (...) aduce calde mulţumiri minunaţilor oameni de suflet ai Societăţii noastre, sponsorilor noştri dragi, care au contribuit determinant la realizarea numeroaselor acţiuni şi activităţi cultural-patriotice pe care le-au organizat în cursul anului 1996. Tuturor celor care au fost alături de noi le exprimăm întreaga noastră gratitudine, fiind convinşi, totodată, încrezători în sprijinirea sub toate aspectele a aniversării, în aprilie 1997, a celor cinci ani de activitate rodnică pusă în slujba celor mulţi, a Societăţii „Avram Iancu" din România. La Mulţi Ani tuturor!"

Cluj-Napoca

■ **Cluj-Napoca.** În ziua de 6 ianuarie 1997, preşedintele Societăţii „Avram Iancu" din România a declarat presei că nu este de acord cu înfiinţarea unui consulat maghiar la Cluj-Napoca, prezentându-şi opinia domniei sale în acest sens.

■ **Timişoara.** În data de 11 ianuarie 1997 a avut loc la Timişoara întrunirea principalelor organizaţii neguvernamentale care acţionează pentru promovarea unităţii naţionale a tuturor românilor şi pentru sprijinirea comunităţilor româneşti din afara graniţelor ţării. S-a dat o declaraţie. S-a constituit „Forumul Unităţii Naţionale". A participat preşedintele Societăţii „Avram Iancu" din România, Ioan Teodor Stan.

■ **Cluj-Napoca:** Clujul l-a sărbătorit miercuri, 15 ianuarie 1997, pe Luceafăr. Filiala Cluj a Societăţii Avram Iancu, preşedinte poetul Petre Bucşa, preşedinte executiv dl. Marius Trif, oficialităţi locale, oameni de artă şi cultură, cadre ale armatei şi elevi au marcat prin prezenţă şi flori împlinirea a 147 de ani de la naşterea lui Eminescu.

■ **Târgu Mureş:** În zilele de 18 şi 19 ianuarie a avut loc la Târgu Mureş reuniunea de lucru a Societăţii cultural-patriotice „Avram Iancu" din România.

Au participat membri ai Biroului Executiv, preşedinţii celor 30 filiale din ţară, preşedinţi ai subfilialelor din Apuseni ale societăţii. Prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, preşedintele societăţii „Avram Iancu" (care a condus lucrările reuniunii) a prezentat o informare asupra activităţii societăţii „Avram Iancu" pe anul 1996 şi a precizat principalele activităţi pe anul 1997.

Întâlnirea de la Târgu Mureş a constituit o analiză lucidă privind unele aspecte ale societăţii româneşti, în legătură cu care s-a adoptat o „Declaraţie" privind poziţia societăţii faţă de evoluţia relaţiilor româno-ungare şi pentru „Reîntregirea României ca o aspiraţie fundamentală".

Participanţii la reuniunea de la Târgu Mureş s-au recules în faţa monumentelor din municipiu ale marilor fii ai moţilor Avram Iancu şi Emil A. Dandea, la care au depus jerbe de flori.

■ **Deva:** În perioada 18 - 20 ianuarie 1997 preşedintele filialei Deva a Societăţii „Avram Iancu", prof. Ioan Sicoe, preşedintele executiv ec. Nicolae Jurcă, s-au deplasat în Comuna Satu Nou (Voivodina) ai cărei locuitori sunt descendenţi ai moţilor deportaţi la marginea Imperiului după înfrângerea răscoalei lui Horea, Cloşca şi Crişan.

Au dus 2.000 de cărţi, diferite maşini de scris cu caractere latine, alte ustensile necesare bunei funcţionări a unei biblioteci. Biblioteca a intrat în funcţiune imediat.

Deva a deplasat şi un ansamblu de cântece şi dansuri; nu au lipsit Drăgan Muntean, Mariana Anghel, Mariana Deac, Ana Banciu, bucurând cu cântecele lor pe fraţii noştri din afara graniţelor.

Iată realizarea unuia dintre obiectivele noastre - realizarea comuniunii de suflet şi de grai între românii de pretutindeni.

■ **Satu Mare:** Ziua de 24 ianuarie (director prof. Florica Trenea) a dobândit o dublă semnificaţie pentru Şcoala Generală nr. 14 din Satu Mare. Sărbătorirea a 138 de ani de la Unirea Principatelor Române şi atribuirea numelui lui Avram Iancu acestei instituţii de învăţământ. Au participat oficialităţi locale, dascăli şi elevi ai şcolii, numeroşi invitaţi între care: prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, preşedintele societăţii „Avram Iancu" din România, preşedinţii filialelor din Carei şi Zalău - prof. Maria Galea şi ec. Horea Ciortea, directorul Samtel-ului, dl. Ioan Vădan, conducătorul grupului de iniţiativă pentru constituirea filialei Satu Mare a Societăţii „Avram Iancu".

Momentul artistic prezentat de talentaţii membri ai cercului de istorie (formaţiile de mandoline, chitare, grupul vocal - instrumental, instruite de prof. Florica Boroş şi înv. Nicolae Zevedei) a cucerit inimile participanţilor.

■ **Baia Mare:** În aceeaşi zi (24 ianuarie) filiala Baia Mare a Societăţii „Avram Iancu" avându-l ca preşedinte pe dl. Ioan Tuhuţiu, a organizat la Institutul de Cercetări Miniere simpozionul cu tema: „Avram Iancu şi Unitetea Naţională". În partea a doua a manifestării, renumitul cor bărbătesc din Fintèuşul Mare (cu Hora Unirii) condus de prof. Valentin Băinţan, fraţii Petreuş (Ştefan şi Ioan), Valer Zamfirescu, Ileana Bumbar şi copiii Sergiu Tuhuţiu, Cristina Paul şi Gabriela Babici au susţinut un frumos program artistic.

Manifestarea de la Baia Mare s-a încheiat - noaptea târziu - cu o minunată reuniune a cântecului şi jocului moţesc.

■ **Aiud:** Prezenţa preşedintelui Societăţii „Avram Iancu" din România, dl. prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan şi a secretarului general, col. (r.) Vasile Cristea, la şedinţa din 30 ianuarie 1997 a conducerii filialei Aiud a Societăţii „Avram Iancu" a adus numeroase clarificări în ce priveşte activitatea filialei pentru noul an.

■ **Cluj-Napoca:** Întâlnire de lucru cu preşedintele subfilialei Aghireş a societăţii, dl. Berar Augustin în probleme organizatorice şi ale muncii curente.

■ **Cluj-Napoca (Cercul Militar):** În ziua de 1 februarie 1997 la şedinţa Societăţii Cultul Eroilor a fost prezent dl. prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, preşedintele Societăţii „Avram Iancu", secretarul general, col. (r.) Vasile Cristea şi dl. lector univ. dr. ing. Emil Luca - vicepreşedinte.

■ **Cluj-Napoca:** O delegaţia a Societăţii „Avram Iancu" a discutat în 4 februarie, la sediul Prefecturii, cu prefectul Alexandru Fărcaş, punctul de vedere potrivit căruia deschiderea consulatului ungar la Cluj-Napoca este inoportună. Preşedintele Societăţii „Avram Iancu" a solicitat sprijinul prefectului în vederea pregătirii vizitei pe care ministrul de externe, Adrian Severin ar urma să o facă în Cluj la invitaţia societăţii. Delegaţia Societăţii „Avram Iancu" l-a încredinţat pe prefect de absoluta sa independenţă politică, cerându-i sprijinul pentru activităţile sale.

■ **Turda:** Sâmbătă, 8 februarie, în sala Clubului „Ţarina" Sticla, Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu", împreună cu Clubul „Ţarina" au organizat tradiţionalul „Bal al Moţilor", ajuns la a XI-a ediţie.

■ **Cluj-Napoca:** În 12 februarie 1997 s-a intervenit pentru pomenirea eroilor martiri Horea, Cloşca şi Crişan în toate parohiile din cele două Episcopii: Ortodoxă şi Catolică.

* Vineri, 14 februarie 1997, sub semnătura preşedintelui Societăţii „Avram Iancu" din România şi a secretarului general s-a dat publicităţii în presa locală poziţia „Ne vindem sau nu ne vindem ţara" (...) Vânzarea pământului nostru strămoşesc, bunul cel mai de preţ pentru existenţa noastră ca neam şi ţară, trebuie considerată ca un act de înaltă trădare naţională, acestui fapt noi opunându-ne în modul cel mai categoric.

■ **Alba Iulia:** În organizarea filialei Alba Iulia a Societăţii „Avram Iancu", inspectoratul pentru cultură, Muzeul Naţional al Unirii şi Colegiul Liceului Horea, Cloşca şi Crişan s-a desfăşurat în 28 februarie a.c. simpozionul comemorării: „212 ani de la martiriul lui Horea, Cloşca şi Crişan". La monumentul de la Dealul Furcilor s-a evocat evenimentul. Corul Episcopiei a intonat cântece adecvate momentului. La obeliscul lui Horea, Cloşca şi Crişan s-au depus jerbe şi buchete de flori şi s-au săvârşit slujbe de pomenire.

■ **Aiud:** În data de 28 februarie 1997 a avut loc simpozionul „Horea, mândru împărat". Comunicări susţinute de elevi de la liceele Mihai Viteazul - Turda, Petru Maior - Ocna Mureş, Liceul Avram Iancu - Aiud, Grupul Şcolar Auto - Aiud. S-a încheiat cu premii şi s-au legat prietenii între elevi.

■ **Cluj-Napoca:** La invitaţia preşedintelui Societăţii „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, Adrian Severin, ministrul de externe s-a aflat în data de 28 februarie 1997 la Cluj-Napoca.

Ministrul s-a întâlnit cu membri ai filialelor din Transilvania, locuitori ai Clujului (dar şi ai altor localităţi) în sala mare a Casei Universitarilor, care a devenit neîncăpătoare. Tematica întâlnirii a vizat felul cum este cârmuită politica externă, utilitatea deschiderii Consulatului, etc.

Moderatorul întâlnirii, dl. prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan îşi menţine opoziţia faţă de redeschiderea consulatului înainte de primiea simultană a României şi Ungariei în NATO.

■ **Cluj-Napoca:** O parte din conducerea Societăţii „Avram Iancu" din România (I.T.Stan, E. Luca, V. Tutula, V. Cristea, M. Niţulescu) a participat sâmbătă, 15 martie a.c. în Sala de sticlă a Primăriei la simpozionul „Vocaţia Universală a operei lui C. Brâncuşi" la comemorarea a 40 de ani de la trecerea în eternitate a marelui sculptor român, apoi la prezentarea cărţii „Ip şi Trăsnea - atrocităţi maghiare şi acţiune diplomatică" datorată lui Petre Ţurlea, carte prezentată de Raoul Şorban.

S-a participat apoi la manifestările ce au marcat 15 martie ca pe o zi de doliu (...) când etnicii maghiari din Transilvania sărbătoreau Ziua Naţională a Ungariei. Societatea „Avram Iancu" (prin cei prezenţi) a depus jerbe de flori la Crucea de pe Cetăţuie (unde au fost executaţi un mare număr de români în campania de represiune a Revoluţiei de la 1848 din Transilvania) şi la placa de pe str. Avram Iancu în memoria lui Nicolae Bălcescu şi a lui Petofi Sandor (care a poposit cândva aici).

■ **Baia de Arieş, Câmpeni, Abrud, Zlatna, Alba Iulia, Aiud:** Preşedintele Societăţii Cultural Patriotice „Avram Iancu" din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan şi secretarul general, col (r.) Vasile Cristea s-au întâlnit luni, 17 martie 1997, cu conducerile (preşedinţii) filialelor din aceste localităţi pe probleme de participare la manifestările din 4 şi 5 aprilie de la Cluj-Napoca şi pe probleme de îmbunătăţirea muncii şi schimbării în conducere (Abrud, Zlatna).

Câmpeni

■ **Satu Mare:** Vineri, 21 martie 1997, la Satu Mare a avut loc Adunarea generală a moţilor din municipiu şi împrejurimi, în scopul înfiinţării Filialei Satu Mare a Societăţii „Avram Iancu" cu nr. 33.

A fost ales consiliul de conducere al filialei, Biroul executiv şi preşedintele, în persoana d-lui Sabău Teodor.

Col (r) Vasile CRISTEA, secretar general al Societăţii „AVRAM IANCU"

Avram Iancu şi Iuliu Maniu

sau organizarea armată la românii transilvăneni în momente de răscruce ale istoriei

Paralela Avram Iancu - Iuliu Maniu pare la prima vedere de-a dreptul surprinzătoare, dar şi mai surprinzătoare este asemănarea dintre două atitudini de excepţie ale românilor în istorie, în momente de răscruce ale destinului lor naţional: pe de-o parte organizarea militară în Apusenii Ardealului la 1848, datorată uriaşei şi simbolicei personalităţi a lui Avram Iancu, fiind atunci în pericol însăşi fiinţa naţională, iar pe de altă parte organizarea militară a tuturor ofiţerilor şi soldaţilor români din monarhia austro-ungară în agonie, în toamna anului 1918, când sosise timpul Marii Uniri, organizare datorată unei alte uriaşe şi simbolice personalităţi, lui Iuliu Maniu.

Avram Iancu, un tânăr frumos şi mândru de neamul său, de 24 de ani, care a adunat în privirea, gândul şi gesturile sale întreaga alură a forţei unui neam, a organizat în cetatea naturală a Apusenilor Ardealului, sub strălucirea glorioasă a simbolurilor Romei antice, legiunile de apărare a fiinţei, identităţii şi libertăţii unui popor care nu poate fi călcat şi îngenuncheat după voia unora sau altora. „Moţii considerau ordinele sale sfinte, inviolabile şi strâns obligatorii... Poporul său, pătruns de zel religios, îl socotea trimis de la Dumnezeu... Încrederea aceasta şi-a câştigat-o prin caracterul său, prin judecăţile drepte, prin sfatul, ţinuta şi învăţăturile pe care le împărtăşea." Este caracterizarea unui străin (un ofiţer ungur), de o intuiţie remarcabilă. Cetatea Apusenilor Ardealului nu a fost învinsă.

Să vedem însă ce s-a întâmplat într-un alt moment de răscruce al istoriei naţionale: toamna anului 1918. Fruntaşii politici români, întreg neamul românesc transilvănean intuise perfect că sosise momentul Marii Uniri. Imperiul austro-ungar era în agonie, trupe imperiale, de toate naţiile, se întorceau de pe front, în dezordine.

Viena, octombrie 1918. Un tânăr sublocotenent român, de 35 de ani, se prezintă ministrului de război austriac, generalului Stroger - Steiner, anunţându-l că a preluat comanda efectivă a regimentelor româneşti din armata imperială şi-i cere să-i pună la dispoziţie o parte din clădirea Ministerului de Război din Viena. Tânărul ofiţer român era Iuliu Maniu, şi era însoţit de Constantin Isopescu - Grecul, fruntaş politic român bucovinean, deputat în Camera austriacă. Generalul austriac a rămas complet descumpănit de atâta îndrăzneală, dar informându-se asupra situaţiei grele din Viena aflată în anarhie, restabilită de români, s-a supus. Iuliu Maniu nu era, desigur, doar un simplu sublocotenent, el simboliza, ca şi Avram Iancu, forţa politică a unei naţiuni în ascensiune. Întreg corpul ofiţeresc român, întreg corpul militar român, de la soldat la general (generalul Ioan Boeriu primise funcţia de secretar al lui Maniu) s-a pus la dispoziţia comandei militare a omului politic Iuliu Maniu. Astfel, întreg efectivul militar român s-a înrolat în gărzile militare române, pentru a răspunde unui mare comandament al momentului. Au fost paralizate astfel orice încercări de reconstituire a armatei imperiale şi a unei armate ungare care să înnăbuşe actul Marii Uniri. Din punct de vedere militar, Marea Unire s-a putut realiza cu succes.

Două personalităţi uriaşe, două atitudini şi expresii superbe ale voinţei naţionale: 1848 - 1849 şi 1918. Datorită lor, în momentele de răscruce ale istoriei, românii au ieşit victorioşi.

Vasile LECHINŢAN

Tactica paşilor mărunţi...

Oricum aş privi situaţia şi orice mi s-ar spune, tipii ăştia îmi sunt simpatici. Au în ei acel farmec, acea nostalgică pasiune, acea perseverenţă uimitoare de a-şi continua cu paşi mărunţi sau mari, hotărârile prestabilite încă din 1918. Totul în funcţie de datele meteo, adică de unde şi cum bate vântul.

Îmi aduc aminte de situaţia existentă prin anii 1990 - 1991, când, unele persoane mai slabe de înger, s-au alertat de intenţiile şi declaraţiile acestui conglomerat culturalo-ştiinţific... „Noi să dorim autonomie pe criterii etnice? Vai, Istenem, Istenem! Am fost prost înţeleşi şi greşit traduşi! Ne delimităm de astfel de idei!"

Şi, uite aşa, ca picătura în stâncă, au săpat gropi adânci în drumurile noastre ce duceau spre linişte şi Europa. Încetul cu încetul, printr-o insistenţă demnă de toată lauda, ne-au făcut să ne temem de a gândi româneşte, pentru a nu fi taxaţi drept naţionalişti, şovini, xenofobi, extremişti, etc. Suntem doar europeni ce stăm cu ochii în soare la poarta lui nenea NATO. Mai

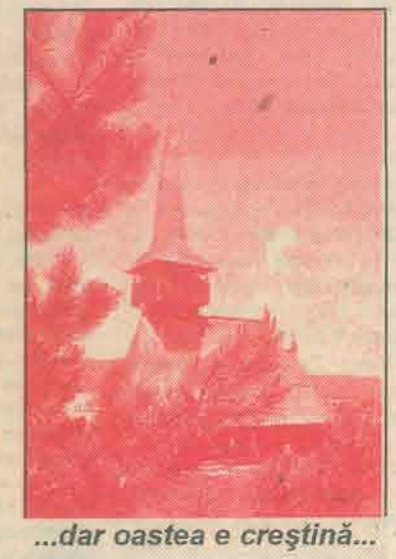

...dar oastea e creştină...

sunt unii nelămuriţi sau pizmaşi care spun că mai redepe va trece cărnila prin urechile acului decât România prin porţile... NATO. Pe semne au înţeles pentru ce trebuie să strângem cureaua...

Este bine să nu se creadă că puterea are vreo tangenţă cu veşnicia. Doar faptele bune şi morale sunt veşnice! Ele nu se pot clădi niciodată pe cultul distrugerii. Un neam este puternic când conştiinţa de unitate este puternică.

Luaţi de val, am trecut cu vederea durerile românilor din Basarabia, Bucovina, Herţa, Cadrilater. Încet, încet, cei părăsiţi de noi se înstrăinează ca limbă şi simţăminte. Se vor pierde în neagra veşnicie, precum s-au pierdut românii din Ungaria şi chiar românii din judeţele Covasna şi Harghita, care nu ştiu limba română?

Ne erijăm în elitişti, fluturăm drapelul democraţiei şi al drepturilor omului, uitând că avem şi unul roşu - galben şi albastru. Se spune că domnia şi prostia se plătesc. Nu ştiu cât plătim pentru domnie, dar pentru a doua „calitate" plătim şi vom mai plăti vârtos.

Să fim liniştiţi, tranziţia este abia la început. Încă mai avem ce vinde, mai are ţara pământ, uzine, instituţii, mine, ceva flotă, câteva păduri, niţel petrol şi gaze, puţin cărbune, aur şi uraniu...

Ioan HERINEANU

Legenda Arieşului şi Crişului Alb

Cu mii de ani în urmă, meleagurile frumoase ale Munţilor Apuseni au găzduit o zână cu ochi albaştri, foarte frumoasă, încât razele soarelui se întreceau în strălucire cu frumuseţea acesteia.

Bunătatea zânei era proverbială, iar iubirea faţă de poporul care lucra la poale, în jurul şi înlăuntrul pământului,

era nemăsurată. Bunul Dumnezeu i-a dăruit zânei o găină albă care era hărăzită ca în fiecare zi să facă un ou de aur. În marea ei bunătate şi iubire, în ziua nunţii, zâna dăruia mireselor un ou de aur. Aşa s-a ajuns ca feciorul să nu spună „da" la cununie numai dacă aleasa inimii îi arăta oul de aur.

Armonia acestora nu a durat mult întrucât necuratul a învrăjbit poporul care a început să cârtească împotriva zânei.

Supărat că aleasa inimii nu a primit de la zână oul de aur, fapt pentru care părinţii nu l-au lăsat să se însoare, feciorul cu doi prieteni, îmbrăcaţi în haine femeieşti, reuşesc să pătrundă în palat de unde au furat găina cu coroana de aur şi un coş cu ouă de aur. Ajungând la ultimul pod al palatului, găina i-a dat de gol şi mulţi călăreţi s-au luat după hoţi pe care nu reuşesc să-i prindă. Mirele cu coşul de ouă a fugit spre miazănoapte şi, trecând pe lângă un arbore bătrân, s-a împiedicat de o rădăcină groasă şi a răsturnat coşul, ouăle de aur s-au spart, gălbenuşul acestora a dat naştere la Izvorul Arieşului sau Aurarului în ale cărui ape se ascund firicele de aur.

Prietenii mirelui care aveau găina năzdrăvană au fugit spre miazăzi. Noaptea au ascuns găina într-o spărtură a pământului. Mare le-a fost mirarea când dimineaţa au găsit sub ea oul de aur. Aşa au trecut trei zile. Încercând să-i ia ouăle, cum le atingeau, acestea se spărgeau iar gălbenuşul se scurgea în adâncul pământului, prefăcându-se în vine de aur ce se găsesc şi acum între Baia de Criş şi Criscior. Supăraţi, băieţii au omorât găina şi au rămas uimiţi când şi-au dat seama că sângele alb al acesteia scurgându-se în apele Crişului din apropiere, le-au albit pe acestea. De atunci i-a rămas numele râului Crişul Alb.

Teodor ŞANDOR

Pe adresa Societăţii „AVRAM IANCU"

Gânduri din Sohodol...

Din Ţara Moţilor dorim să vă adresăm un cuvânt de suflet, de aleasă mulţumire pentru dragostea, jertfa cu care aţi sărit în ajutorul celor mai oropsiţi şi greu încercaţi fii ai acestui pământ - moţii de pe Valea Arieşului.

Au trecut moţii prin grele încercări. Nu am avut nici Crăciun, nici An Nou. În locul colindătorilor, pe uliţele satelor, prin curţi şi pe la ferestrele creştinilor se tăvăleau valurile tulburi ale Arieşului şi afluenţilor săi. Multe familii au rămas în sărăcie, bolnavi trupeşte şi sufleteşte pentru tot restul vieţii. Oameni oropsiţi care nu mai au puterea nici să mai plângă.

Ţara Moţilor, ţară de zbucium, ţară bogată cu oameni săraci, este mai mult cunoscută prin jertfa eroilor Horea şi Iancu, care s-au ridicat împotriva nedreptăţilor de tot felul dar şi a sărăciei de care aminteşte şi poetul pătimirii noastre, Octavian Goga:

„Munţii noştri aur poartă
Noi cerşim din poartă-n poartă
Căci comoara munţilor
E-n mâna străinilor".

Cu durere vă amintim că acest colţ de ţară este „Ţara nimănui". Grija pentru acest pământ şi oamenii lui este ca şi inexistentă. Sate întregi sunt părăsite, iar cei care au mai rămas - bătrânii - trăiesc în cruntă sărăcie şi izolare.

Unde mai pot fi văzuţi bolnavi transportaţi cu „lepedeul" sau „ciubărul" zeci de kilometri până la loc de maşină sau oameni alergând după o pâine o zi întreagă ca să o aibă pe masă pentru o săptămână? Doar în Ţara Moţilor.

Întâlnim şcoli părăsite, cu scândură bătută în geamuri şi uşi, biserici sărace - plouă în ele - cu obiecte de cult învechite - ruginite, preoţi care deservesc 3 sau 4 biserici, fiecare având doar 30 până la 60 de familii. Au plecat moţii, au părăsit vatra părintească şi îi întâlnim veşnic călători pe meleaguri străine - pentru a fugi de sărăcie.

Lucian Blaga spunea că „veşnicia s-a născut la sat". Veşnicia. Dar şi sărăcia s-au născut şi domnesc în Apuseni şi, Doamne, nu mai putem scăpa de ea.

Pe lângă sărăcia noastră dintotdeauna, acum Ţara Moţilor este cea mai poluată zonă din ţară. Nici cartofii nu se mai fac. Şomajul este înfloritor. Protecţia socială este ca şi inexistentă pentru tineri ori bătrâni. Clima aspră - pământul - din praful de piatră cu greu se poate scoate recoltă - cereale, legume. Veniturile bieţilor oameni - mici. Viaţa culturală inexistentă - de aici tot sărăcia, lipsa educaţiei, a culturii, aduce acea mizerie morală. Că sărăcia, lipsurile te fac din om - neom. Familii, sate întregi găsim în Ţara Moţilor unde zilnic le intră în casă valurile tulburi ale lipsurilor de tot felul.

Un bun român, venit din Banat - Lipova - cu ajutoare, se mira: „Nu mi-am putut imagina că este atâta sărăcie în Apuseni".

Au trebuit să vină inundaţiile ca să apară în mijlocul moţilor noştri conducătorii. Să vadă la faţa locului dezastrul material pe care-l suportăm zi de zi. Sperăm ca pe lângă vorbe - promisiuni vor apăra şi faptele.

Niciodată moţii, sub soarele acestei lumi, nu au dus-o bine - indiferent cine s-a aflat la cârmă.

Poate acum va veni şi pentru Moţi un tren, o speranţă - să nu o scăpăm. Aducând un strop de fericire, poate se vor întoarce şi moţii ACASĂ şi vor deveni oameni între oameni, să nu mai stăm cu mâna întinsă - cerşetori - la case străine de neamul nostru.

Punând aceste rânduri la sufletul Dumneavoastră, de buni români în care bate o inimă de „Moţ", dorim să vă mulţumim mult că prin Societatea „Avram Iancu" s-au făcut cunoscute doleanţele moţilor.

Era nevoie de această Societate, de oameni dârji, oameni ai pământului cu caractere tari ca stânca şi gorunii, care să nu aibă linişte şi odihnă până nu ne vor fi împlinite jalbele.

Faptele D-voastră, ale tutoror celor care ostenesc în Societatea „Avram Iancu" pentru mai binele Moţilor, ale d-lui prof. dr. Ioan Teodor Stan, vă onorează.

Vă mulţumim, bunul Dumnezeu să vă răsplătească jerfa, să vă numere toţi paşii vieţii în săvârşirea binelui, să aveţi parte de vremuri bune, să nu uitaţi de Moţi şi să fiţi încredinţaţi că vă purtăm în inimă şi-n rugăciunele noastre.

Pr. Eugen GOIA, Sohodol

La Ţebea

La Ţebea sună fluierul şi-acum?
E lancu mort şi tunurile-s mute.
Şi-opreşte moţul calu-n drum
Tăceri din veac şi plânset să asculte.

La Ţebea-s brazii verzi ca şi atunci.
E lancu mort şi puşca-i ruginită?
Priveşte moţu-n zarea limpezită
Dar fum mocnit mai stăruie pe lunci...

La Ţebea-i cerul nalt şi pur.
E lancu mort şi poteca uitată.
Au fost pe-aicea lupte vreodată?
Stă moţul dârz, cu focuri împrejur...

La Ţebea ninge calm ca în poveşti.
E lancu mort şi crucea-ncremenită.
Ridică moţul fruntea lui smerită.
Nu poţi istoria să o răstălmăceşti.

Constantin CUBLEŞAN

IANCULE MARE

EDITOR: Societatea „Avram Iancu" din România: Cluj-Napoca, Calea Dorobanţilor 70; PREŞEDINTE: Ioan Teodor STAN;

COLEGIUL DE REDACŢIE:

REDACTOR ŞEF: Emil LUCA;
REDACTORI: Petre BUCŞA, Ioan Al. CRIŞAN, Vasile CRISTEA, Ioan HERINEANU, Vasile LECHINŢAN, Petrişor OARGĂ, Şoimiţa PERŞA, Alexandru RUS, Vasile TUTULA, Teodor ŞANDOR
GRAFICA: Lazăr MORCAN; CULEGERE TEXTE: Sanda SUCIU;
TEHOREDACTARE: Ioan-Dorin PRUNĂ
TIPARUL executat la tipografia GARAMOND S.R.L.